ΓΕΦΥΡΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

ΟΔΗΓΟΣ
Εκπαίδευσης
στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Δικτύου για τους Ανάλογες

Με τη συγχρηματοδότηση

ΙΔΡΥΜΑ ΜΠΟΔΟΣΑΚΗ

NGO

Περιεχόμενα

Πρόλογος 5

Εισαγωγή 7

Διαβάζω για τους Άλλους 9
Ποιοι είμαστε 9
Για το λόγο αυτό 9
Μέχρι σήμερα έχουμε καταφέρει: 10

Σύλλογος Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων Ατόμων με Αυτισμό Ρεθύμνο 13

Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε 17
Αρθρα. 19

Αναπηρία και συμπερίληψη 23
Ο επίσημος ορισμός της αναπηρίας. 23
Το ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας 23
Το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας 23
«Διαφορετικοί» δεν είναι όμως μόνο τα ανάπηρα άτομα . . . 24
Τι είναι τα στερεότυπα 24

Σημασία της ευαισθητοποίησης στο σχολείο. 26
Μεθοδολογία 27
Βιωματική Μάθηση 28
Εσωτερική προετοιμασία 28
Ομάδα σε κύκλο 29
Ο Ρόλος του συντονιστή / εκπαιδευτικού 30
Αναστοχασμός 30
Βιβλιοθεραπεία 31

Δραστηριότητες 35

Δραστηριότητες Γνωριμίας και Δέσιμο Ομάδας
Κόκκινη Κλωστή Δεμένη 37
Ο Καθρεύτης 39

Δραστηριότητες σχετικά με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
Γέφυρες Συμπερίληψης, το παιχνίδι για το δημοτικό 41
Γέφυρες Συμπερίληψης, το παιχνίδι για το γυμνάσιο 43
Αλλάζοντας τον Κόσμο – Η φωνή μου έχει δύναμη 47
Ο μικρός Πρίγκιπας 49

Δραστηριότητες για το κλείσιμο της ομάδας
Φτιάχνω το δικό μου πλανήτη 51
Τι παίρνω μαζι μου 53
Τα δώρα 54
Ο Καραβοκύρης 55

Παράρτημα 59
Βιβλιογραφία 63
Παράρτημα 2 65

Πρόλογος

Το έργο «Γέφυρες Συμπερίληψης» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος BUILD, με φορέα υλοποίησης τον οργανισμό Διαβάζω για τους Άλλους, σε συνεργασία με το Σύλλογο Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων Ατόμων με Αυτισμό Ρεθύμνου. Το πρόγραμμα «Building a robust and democratic civic space» (BUILD) έχει ως στόχο την προστασία, την προώθηση και την ευρεία αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αξιών της ΕΕ, μέσω της στήριξης οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚοιΠ) στην Ελλάδα και την Κύπρο και της ενίσχυσης των ικανοτήτων και της βιωσιμότητάς τους. Το BUILD συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω του προγράμματος Citizens, Equality, Rights and Values (CERV), το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ Κύπρου με συνολικό ποσό επιχορήγησης €2,9 εκ. Συντονιστής του BUILD είναι το Ίδρυμα Μποδοσάκη (Ελλάδα) σε σύμπραξη με το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ (Κύπρος)»

Το έργο στοχεύει να αλλάξει την κουλτούρα της τοπικής κοινωνίας της Κρήτης προς μια συμπεριληπτική στάση για τον διαφορετικό «Άλλο» και μακροπρόθεσμα να μειώσει τις διακρίσεις που καταγράφονται έναντι ατόμων με αναπηρία, παιδιών, ηλικιωμένων και άλλων ευάλωτων ομάδων. Το έργο θέλει να συμβάλλει στην εγκαθίδρυση μιας κουλτούρας βασισμένης στις ευρωπαϊκές αξίες της ισότητας, της αποδοχής και του σεβασμού και στην κινητοποίηση της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας ως προς την προάσπισή τους. Οραματίζεται ένα σχολείο που να αποτελεί κοινό και ασφαλή τόπο συνάντησης για όλα τα παιδιά, όπου οι μαθητές θα βιώνουν μια κοινή ταυτότητα μέσα από την αναγνώριση της διαφορετικότητας, δίνοντας ίσες ευκαιρίες σε όλους.

Στόχος του είναι η ανάπτυξη της θεωρητικής γνώσης και των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών που διδάσκουν στην Κρήτη και των εθελοντών του Διαβάζω για τους Άλλους που ζουν εκεί, προκειμένου να εφαρμόσουν τεχνικές συμπεριληπτικής εκπαίδευσης μέσα στις τάξεις και ο οδηγός αυτός αποτελεί ένα εργαλείο για την επίτευξη του στόχου αυτού.

Εισαγωγή

Το εγχειρίδιο δημιουργήθηκε ειδικά για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως ένας οδηγός για τις αξίες της ΕΕ παρέχοντας πρακτικές συμβουλές και πληροφορίες που θα βοηθήσουν στη δημιουργία ενός πιο συμπεριληπτικού σχολείου.

Στόχος είναι να ενθαρρύνει τους μαθητές να θέτουν ερωτήματα γύρω από θέματα που αφορούν την εθνικότητα, τη θρησκεία, τις ικανότητες, το σώμα, τις αναπηρίες και το φύλλο.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι καταλυτικός για τη δημιουργία ενός συμπεριληπτικού κόσμου. Αυτό που ελπίζουμε είναι να ενισχύσουμε τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών παρέχοντας τους πληροφορίες για κάποιες αναπηρίες και διακρίσεις και πρακτικά εργαλεία για την προαγωγή της συμπεριληπτικότητας.

Σκοπός μας δεν είναι να δώσουμε έτοιμες λύσεις, αλλά να δείξουμε το δρόμο για να μπορέσουν να μιλήσουν στα παιδιά για την διαφορετικότητα και τη συμπερίληψη πέρα από στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Τα ζητήματα που αφορούν τη διαφορετικότητα είναι κρίσιμης σημασίας για τη δημιουργία μιας υγειούς κοινωνίας. Παρόλο που συχνά τα θέματα αυτά αφορούν τα παιδιά, δεν συζητιούνται στο σχολικό πλαίσιο. Αντίθετα αποτελούν συχνά πυρήνα προβλημάτων που σημαδεύουν τα παιδιά και αργότερα την κοινωνία. Δίνουμε λοιπόν ένα πολύτιμο εργαλείο βάζοντας τους μαθητές στα παπούτσια διαφορετικών ανθρώπων και επιτρέποντας τους να διευρύνουν τον τρόπο σκέψης τους και αντίληψης του κόσμου γύρω τους.

Ιδιαίτερα σήμερα που όλο και περισσότερο ο κοινωνικός ιστός υφαίνεται από διαφορετικά άτομα, όχι μόνο ως προς τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά, αλλά και ως προς τις αξίες τους και τον τρόπο ζωής τους, είναι απαραίτητο να διευρυνθεί ο τρόπος σκέψης μας προκειμένου να μάθουμε να συνυπάρχουμε με τους διαφορετικούς άλλους. Τα θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης και ενσυναίσθησης ιδανικά θα έπρεπε να διδάσκονται από τα πρώτα χρόνια της εκπαίδευσης και να συνεχίζονται σε όλη μας τη ζωή.

Εμείς ελπίζουμε με το πρόγραμμα **Γέφυρες Συμπερίληψης** να ανοίξουμε νέους ορίζοντες για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές κάθε ηλικίας και να εκπαιδεύσουμε παιδιά και εφήβους στην κατανόηση της κοινωνικής αδικίας και στο σεβασμό προς τα άτομα που είναι διαφορετικά προς εμάς.

www.giatousallous.org/

Facebook

www.facebook.com/giatousallous

Instagram

www.instagram.com/diavazo_gia_tous_allous

Διαβάζω για τους Άλλους

Ποιοι είμαστε

Το **Διαβάζω για τους Άλλους** είναι μια Μη Κερδοσκοπική Οργάνωση με όραμα την ισότιμη πρόσβαση των ευπαθών ομάδων –τυφλών, ηλικιωμένων και ασθενών– στη γνώση και στη μάθηση. Ηχογραφούμε ακουστικά βιβλία επιστημονικά και λογοτεχνικά για άτομα με οπτική αναπηρία και εντυποανάπηρα*, διαβάζουμε μεγαλόφωνα κρατώντας συντροφιά σε ηλικιωμένους σε δομές, αλλά και μεμονωμένα στα σπίτια, ενώ ταυτόχρονα, πραγματοποιούμε δράσεις ευαισθητοποίησης για μια κοινωνία χωρίς διακρίσεις, μέσω βιωματικών εργαστηρίων σε μαθητές, σε εταιρείες και σχολεία.

Ιδρύθηκε το 2015, από την Αργυρώ Σπυριδάκη και τον Θοδωρή Τσάτσο (ο οποίος είναι εκ γενετής τυφλός), με αρχικό στόχο την ηχογράφηση βιβλίων για άτομα με απώλεια όρασης με την βοήθεια εθελοντών. Η ανάγνωση ενός βιβλίου για τους περισσότερους από εμάς δεν είναι πρόβλημα. Η μη ύπαρξη όμως προσβάσιμων βιβλίων για άτομα με οπτική αναπηρία αποκλείει τα τυφλά άτομα ή άτομα με δυσλεξία καθώς και άτομα μεγαλύτερα σε ηλικία, από το να μπορούν σπουδάσουν όποια επιστήμη θα ήθελαν, να ενημερωθούν ή να έρθουν σε επαφή με την λογοτεχνία και την ποίηση. Το Διαβάζω για τους άλλους ήρθε να καλύψει ακριβώς αυτή την ανάγκη.

Για το λόγο αυτό

Ηχογραφούμε λογοτεχνικά, επιστημονικά και παιδικά βιβλία έπειτα από αίτηση ατόμων με οπτική βλάβη ή εντυποανάπηρων ατόμων στο στούντιο του οργανισμού με τη βοήθεια ειδικά εκπαιδευμένων εθελοντών μας.

Διαβάζουμε σε δομές ή σε σπίτια σε ηλικιωμένα άτομα, ασθενείς και γενικά σε άτομα που δεν μπορούν για οποιοδήποτε λόγο να διαβάσουν. Με όχημα το βιβλίο τους κρατάμε συντροφιά, τους ενημερώνουμε, τους κινητοποιούμε και τους διασκεδάζουμε.

Ευαισθητοποιούμε την κοινότητα γύρω από θέματα σχετικά με την αναπηρία και την συμπερίληψη. Διοργανώνουμε πολυαισθητηριακά βιωματικά εργαστήρια για μαθητές, εκπαιδευτικούς και εργαζομένους εταιρειών. Επίσης στα πλαίσια της ΕΚΕ (Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης) ηχογραφούμε αποσπάσματα βιβλίων με τους εργαζομένους των εταιριών προκειμένου να δώσουμε στα άτομα με ακουστική βλάβη τη δυνατότητα να επιλέξουν το επόμενο βιβλίο που θα ήθελαν να τους ηχογραφήσουμε.

Δύναμη μας οι εθελοντές μας. Η μεγάλη συμμετοχή και το ενδιαφέρον των ανθρώπων στο όραμα και στους σκοπούς του **Διαβάζω για τους Άλλους** το στήριξαν, το ενίσχυσαν, το μεγάλωσαν.

Μέχρι σήμερα έχουμε καταφέρει:

- να δημιουργήσουμε περισσότερα από 180 ηχητικά βιβλία για τους τυφλούς συμπολίτες μας και συνεχίζουμε

- να παρέχουμε δωρεάν υπηρεσίες ανάγνωσης στην Αθήνα (και ευρύτερης περιοχής Αττικής), τα Χανιά και το Ηράκλειο Κρήτης κρατώντας συντροφιά, μέσω του βιβλίου, σε περισσότερους από 630 ηλικιωμένους με πάνω από 4.196 ώρες ανάγνωσης σε Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων.

- να κρατήσουμε συντροφιά, σε τουλάχιστον 55 άτομα μέσω εξατομικευμένων αναγνώσεων με περίπου 604 ωριαίες αναγνώσεις σε Αθήνα, Κρήτη και Κίμωλο.

- την υλοποίηση πολυαισθητηριακών βιωματικών εργαστηρίων για 625 παιδιά σε 25 σχολεία όλων των βαθμίδων, με στόχο την ευαισθητοποίηση και ενημέρωσή τους σχετικά με το κοινωνικό πρόβλημα της άνισης πρόσβασης των τυφλών στη γνώση.

Όλες οι υπηρεσίες μας προσφέρονται δωρεάν και γίνονται με τη βοήθεια των εκπαιδευμένων εθελοντών μας.

Τόσο οι εθελοντές φωνής, όσο και οι εθελοντές αναγνώστες, συμμετέχουν στις αναγνώσεις μετά από μια πολύωρη και εξειδικευμένη εκπαίδευση.

Οι εθελοντές φωνής αρχικά αξιολογούνται από μια ομάδα τυφλών ως προς την χροιά και τον τόνο της φωνής. Στη συνέχεια εφόσον επιλεγούν, εκπαιδεύονται από ειδικούς στην σωστή άρθρωση και χρωματισμό της φωνής κατά την ανάγνωση, αλλά και στον ιδιαίτερο τρόπο ανάγνωσης των κειμένων προκειμένου τα βιβλία να είναι πραγματικά προσβάσιμα για τυφλά και εντυποανάπηρα άτομα.

Οι εθελοντές αναγνώστες για ηλικιωμένα άτομα εκπαιδεύονται επίσης τόσο στις αρχές της βιβλιοθεραπείας και της μεγαλόφωνης ανάγνωσης, όσο και στο πως αντιμετωπίζει κάποιος τις προκλήσεις και τις ιδιαιτερότητες συναναστροφής με ηλικιωμένα άτομα. Οι εθελοντές αναγνώστες υποστηρίζονται στο έργο τους από ψυχολόγο, προκειμένου να συζητήσουν και να υποστηριχτούν στα τυχόν θέματα που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της δράσης.

Το έργο του Οργανισμού στηρίζουν και άλλοι εθελοντές παίρνοντας μέρος στις εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης και βοηθώντας σε θέματα οργάνωσης και διοίκησης του οργανισμού.

Συμμετέχουμε ενεργά σε εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα και συνεργαζόμαστε με ελληνικά και ξένα ιδρύματα που ενισχύουν δράσεις για την ενεργό γήρανση, την οπτική αναπηρία και την συμπερίληψη.

**εντυποανάπηρα είναι τα άτομα που έχουν αντιληπτική ή αναγνωστική αναπηρία και δεν είναι ως εκ τούτου σε θέση να διαβάσουν έντυπα με την ίδια ουσιαστική ευχέρεια όπως ένα άτομο χωρίς τέτοια αναπηρία. Επίσης τα άτομα που δεν είναι σε θέση λόγω σωματικής ανικανότητας να κρατήσουν στα χέρια τους ή να μετακινήσουν το βλέμμα τους, σε βαθμό που κανονικά θα ήταν ικανοποιητικός για να μπορεί να διαβάζει.*

(άρθρο 3 της Οδηγίας (ΕΕ)2017/1564)

www.autismreth.gr

Facebook

https://www.facebook.com/autismreth.gr

https://www.facebook.com/koinoniko.steki.amea.rethymno

Instagram

HTTPS://WWW.INSTAGRAM.COM/AUTISMRETHYMNO/

Σύλλογος Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων Ατόμων με Αυτισμό Ρεθύμνου

Ο **Σύλλογος Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων Ατόμων με Αυτισμό Ρεθύμνου** είναι πιστοποιημένος φορέας που διοικείται από πενταμελές Δ.Σ. γονέων ατόμων με αυτισμό και νοητικές αναπηρίες. Ιδρύθηκε το 2007 και αριθμεί τα 200 μέλη.

Ξεκινήσαμε ως μια ομάδα γονέων που θέλαμε να στηρίξουμε τα παιδιά μας και προχωράμε. Στοχεύουμε στην εκπαίδευση, την προάσπιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, αλλά και στην ποιοτική διαβίωση και εργασιακή ένταξη των ατόμων με αυτισμό, νοητικές και κινητικές αναπηρίες όλων των ηλικιών.

Οι δομές και οι δράσεις μας είναι οι παρακάτω:

- Το Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης ΑμεΑ Ρέθυμνου με 50 ωφελούμενα Άτομα με αυτισμό, νοητική και κινητική αναπηρία από 5 ως 30 ετών. Στο ΚΔΑΠ ΑμεΑ παρέχουμε πρωινές και απογευματινές δωρεάν δράσεις κοινωνικοποίησης, θεραπείας και εκπαίδευσης.

- Το Κοινωνικό Στέκι ΑμεΑ, που είναι μια αυτοδιαχειριζόμενη δράση από το φορέα, προκειμένου να παρέχει προγράμματα ανάπτυξης επαγγελματικών δεξιοτήτων για ενηλίκους ΑμεΑ μέσα από εκπαιδεύσεις σε εργασία, πιστοποιημένα σεμινάρια, καθώς και υποστήριξη, συμβουλευτική και οργάνωση για την επαγγελματική αποκατάστασή τους.

- Η ομάδα επαγγελματικής ένταξης ενηλίκων ΑμεΑ σε συνεργασία με μεγάλες επιχειρήσεις, κυρίως στο τομέα του τουρισμού και της εστίασης.

- Η κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση - Κοιν.Σ.Επ «ΚΥΨΕΛΗ» , με στόχο την απορρόφηση ενηλίκων ΑμεΑ για εργασία, αλλά και την εκπαίδευση και πιστοποίησή τους.

Παράλληλα ετοιμάζουμε και ένα Κέντρο Διημέρευσης ΑμέΑ, σε χώρο που μας παραχώρησε ο Δήμο Ρεθύμνου στους Αρμένους Ρεθύμνου.

Όλες οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν, γίνονται με τη βοήθεια επαγγελματιών και δικτύου εθελοντών, καθώς και μέσω πρακτικών προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών από το Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Οι κύριες ομάδες στόχου του φορέα μας είναι :

- 85 παιδιά και ενήλικες ΑμεΑ ηλικίας από 3 ετών έως 30 ετών

- 110 οικογένειες ατόμων με αυτισμό, νοητικές και κινητικές αναπηρίες.

Στα προγράμματα και τις δομές μας το έμψυχο δυναμικό μας είναι:

- 16 εργαζόμενοι στο φορέα

- 60 εθελοντές προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές επιστημών αγωγής, σε συνεργασία με τα Τμήματα Επιστημών αγωγής του Πανεπιστημίου Κρήτης, αλλά σχολών ανθρωπιστικών σπουδών όλης της Ελλάδας

- 40 φοιτητές (Επιστήμες Αγωγής) και σπουδαστές (ΙΕΚ) με αμειβόμενες ή μη πρακτικές από τις σχολές φοίτησής τους.

Συμμετέχουμε ενεργά σε εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα, επιδιώκοντας καλές πρακτικές, νέες ιδέες και τεχνικές διαχείρισης της αναπηρίας, καθώς και κινητικότητες στελεχών και ατόμων με αναπηρία μέσω συνεργασιών με φορείς στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Στον τομέα της εργασιακής ένταξης τρέχουμε προγράμματα για την πιστοποίηση και την απόκτηση εξειδίκευσης και πτυχίου, καθώς και την προώθηση των εργασιακών δικαιωμάτων στον τομέα του τουρισμού, μέσω επικοινωνίας με τουριστικούς παράγοντες για την ένταξη ωφελούμενων ενηλίκων ΑμεΑ σε τουριστικές επιχειρήσεις της περιοχής.

Στο χώρο της προεπαγγελματικής ένταξης εδώ και 5 χρόνια γίνονται σε εβδομαδιαία βάση εργαστήρια καλλιτεχνημάτων και εικαστικών χειροτεχνημάτων, όπου εκπαιδευτές και καλλιτέχνες εργάζονται με 15 άτομα με νοητική αναπηρία και δημιουργούν μικροαντικείμενα για τα bazaars, τις τουριστικές και εμπορικές εκθέσεις, Στη δράση αυτή παίρνει μέρος ο φορέας και η ΚοινΣΕπ ΚΥΨΕΛΗ.

Ο Σύλλογος συμμετέχει ενεργά μέσω 2 θεατρικών ομάδων ΑμεΑ στους ΑΝΤΙΗΡΩΕΣ, μία μεικτή θεατρική ομάδα με 16 ενήλικες με νοητική και κινητική αναπηρία, αυτισμό και σύνδρομα. Εδώ και 4 χρόνια έχει παράγει ταινίες και παραστάσεις. Επίσης υπάρχει και μια νεανική θεατρική ομάδα με το όνομα ΟΥΡΑΝΟΚΑΤΕΒΑΤΟΙ, που έχουν στο ενεργητικό τους μια ταινία μικρού μήκους.

Τέλος από τις αρχές Νοεμβρίου 2024, το Ρέθυμνο μέσω του Συλλόγου, έγινε η 20η πόλη στην Ελλάδα που εντάχτηκε στα SPECIAL OLYMPICS HELLAS. Έχουμε ήδη ξεκινήσει προπονήσεις 14 αθλητές στο στίβο και στο ποδόσφαιρο, για την προετοιμασία των πανελληνίων αγώνων την Άνοιξη.

Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε

Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε

Ο **Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης** είναι ένα νομικά δεσμευτικό έγγραφο που περιέχει μια σειρά από αστικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα που εγγυώνται σε όλους τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αρχικά προτάθηκε στο Συμβούλιο της Νίκαιας το 2000, τέθηκε όμως σε ισχύ ως μέρος της Συνθήκης της Λισαβόνας την 1η Δεκεμβρίου 2009.

Η Ενωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. [Άρθρο 2 Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση]

Ο **Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης** προστατεύει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες όλων των πολιτών της Ε.Ε και συγκεντρώνει σε ένα ενιαίο κείμενο τα αστικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών, καθώς και τα δικαιώματα των νομικών προσώπων. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν ενσωματώθηκε απευθείας στη Συνθήκη της Λισαβόνας, αλλά απόκτησε νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα μέσω του άρθρου 6, παράγραφος 1 ΣΕΕ, που προσδίδει στον Χάρτη το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Εδώ μπορείτε να βρείτε όλα τα άρθρα του Χάρτη

https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf

Ο Χάρτης περιλαμβάνει 50 δικαιώματα, ελευθερίες, αρχές και χωρίζεται σε επτά τίτλους/κεφάλαια:

Αξιοπρέπεια (τίτλος I)

Προστατεύει τα δικαιώματα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τη ζωή και την ακεραιότητα του προσώπου.

Επιβεβαιώνει την απαγόρευση των βασανιστηρίων και της δουλείας

Ελευθερίες (τίτλος II)

Προστατεύει τα δικαιώματα στην ελευθερία και τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, το δικαίωμα γάμου και δημιουργίας οικογένειας, της

ελευθερίας σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, της έκφρασης και του συνέρχεσθαι.

Επιβεβαιώνει τα δικαιώματα στην εκπαίδευση, την εργασία, την ιδιοκτησία και το άσυλο.

Ισότητα (τίτλος III)

Επιβεβαιώνει την αρχή της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων, καθώς και τον σεβασμό της πολιτικής, θρησκευτικής και γλωσσικής ποικιλομορφίας.

Παρέχει ειδική προστασία στα δικαιώματα των παιδιών, των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρίες.

Αλληλεγγύη (τίτλος IV)

Διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων, καθώς και του δικαιώματος σε δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας.

Αναγνωρίζει πρόσθετα δικαιώματα και αρχές, όπως το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, το δικαίωμα πρόσβασης στην ιατρική περίθαλψη και τις αρχές της προστασίας του περιβάλλοντος και της προστασίας των καταναλωτών.

Δικαιώματα των πολιτών (τίτλος V)

Παραθέτει τα δικαιώματα των πολιτών της Ένωσης: το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές για την ανάδειξη των μελών του Ευρωκοινοβουλίου και στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές των Κρατών Μελών, το δικαίωμα χρηστής διοίκησης, το δικαίωμα αναφοράς στο Ευρωκοινοβούλιο, το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των θεσμικών και λοιπών ενωσιακών οργάνων, το δικαίωμα καταγγελίας και πρόσβασης στον Ευρωπαίο Διαμεσολαβητή, το δικαίωμα στη διπλωματική προστασία και την ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής στην επικράτεια της Ένωσης

Δικαιοσύνη (τίτλος VI)

Επιβεβαιώνει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, το δικαίωμα υπεράσπισης, τις αρχές της νομιμότητας και αναλογικότητας αξιοποίνων πράξεων και το δικαίωμα στην προστασία από την επιβολή διπλής ποινής για την ίδια αξιόποινη πράξη.

Γενικές αρχές (τίτλος VIII)

Περιλαμβάνει γενικές διατάξεις και οδηγίες για την ορθή χρήση του Χάρτη.

Άρθρα του Χάρτη

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζουμε τα Άρθρα του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. που αφορούν τη συμπερίληψη και την αποδοχή του διαφορετικού άλλου.

1. Ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη. Πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται.

2. Δικαίωμα στη ζωή

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη ζωή.
2. Κανείς δεν μπορεί να καταδικασθεί στην ποινή του θανάτου ούτε να εκτελεσθεί.

10. Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Το δικαίωμα αυτό συνεπάγεται την ελευθερία μεταβολής θρησκεύματος ή πεποιθήσεων καθώς και την ελευθερία εκδήλωσης του θρησκεύματος ή των πεποιθήσεών του, ατομικά ή συλλογικά, δημοσία ή κατ' ιδίαν, με τη λατρεία, την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και τις τελετές.

2. Το δικαίωμα αντίρρησης συνειδήσεως αναγνωρίζεται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή του.

11. Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων.

2. Η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πολυφωνία τους είναι σεβαστές.

13. Ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης

Η τέχνη και η επιστημονική έρευνα είναι ελεύθερες. Η ακαδημαϊκή ελευθερία είναι σεβαστή

14. Δικαίωμα εκπαίδευσης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση στην επαγγελματική και συνεχή κατάρτιση.
2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ευχέρεια δωρεάν παρακολούθησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

3. Η ελευθερία ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με σεβασμό των δημοκρατικών αρχών καθώς και το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν την εκπαίδευση και τη μόρφωση των τέκνων τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές, φιλοσοφικές και παιδαγωγικές πεποιθήσεις τους, γίνονται σεβαστά σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.

15. Ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να εργάζεται και να ασκεί το επάγγελμα, το οποίο επιλέγει ή αποδέχεται ελεύθερα.
2. Κάθε πολίτης της Ένωσης είναι ελεύθερος να αναζητά απασχόληση, να εργάζεται, να εγκαθίσταται ή να παρέχει υπηρεσίες σε κάθε κράτος μέλος.

3. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που έχουν άδεια να εργάζονται στο έδαφος των κρατών μελών δικαιούνται συνθηκών εργασίας αντίστοιχων με εκείνες που απολαύουν οι πολίτες της Ένωσης.

20. Ισότητα έναντι του νόμου

Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι έναντι του νόμου.

21. Απαγόρευση διακρίσεων

1. Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

2. Εντός του πεδίου εφαρμογής των Συνθηκών και με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεών τους, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας.

22. Πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία

Η Ενωση σέβεται την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία.

23. Ισότητα γυναικών και ανδρών

1. Η ισότητα γυναικών και ανδρών πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλους τους τομείς, μεταξύ άλλων στην απασχόληση, την εργασία και τις αποδοχές.

2. Η αρχή της ισότητας δεν αποκλείει τη διατήρηση ή τη θέσπιση μέτρων που προβλέπουν ειδικά πλεονεκτήματα υπέρ του υποεκπροσωπούμενου φύλου.

24. Δικαιώματα του παιδιού

1. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την καλή διαβίωσή τους. Τα παιδιά μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους. Η γνώμη τους σχετικά με ζητήματα που τα αφορούν λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά τους.

2. Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.

3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να διατηρεί τακτικά προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.

25. Δικαιώματα των ηλικιωμένων

Η Ενωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ηλικιωμένων προσώπων να διάγουν αξιοπρεπή και ανεξάρτητη ζωή και να συμμετέχουν στον κοινωνικό και πολιτιστικό βίο.

26. Ένταξη των ατόμων με αναπηρίες

Η Ενωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.

Εδώ μπορείτε να βρείτε όλα τα άρθρα του Χάρτη
https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf

Αναπηρία και συμπερίληψη

Ο επίσημος ορισμός της αναπηρίας.

Αναπηρία είναι η κατάσταση ενός ατόμου η οποία έχει ως αποτέλεσμα να είναι δυσκολότερο για αυτό να προβεί σε κάποιες δραστηριότητες ή να έχει ισότιμη προσβασιμότητα μέσα σε μια κοινωνία. Οι αναπηρίες μπορεί να είναι νοητικές, αναπτυξιακές, σωματικές, κινητικές, αισθητηριακές ή και συνδυασμός των προηγουμένων. (Wikipedia)

Σήμερα δύο είναι τα βασικά εννοιολογικά μοντέλα που έχουν προταθεί για την αναπηρία

Το ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας

Το **ιατρικό μοντέλο** που θεωρεί την αναπηρία ως ένα χαρακτηριστικό του ατόμου, το οποίο προκαλείται άμεσα από ασθένεια, τραύμα ή άλλη κατάσταση υγείας και απαιτεί ιατρική φροντίδα που παρέχεται με τη μορφή ατομικής θεραπείας από επαγγελματίες. Η αναπηρία, σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, απαιτεί ιατρική ή άλλη θεραπεία ή παρέμβαση, για να «διορθωθεί» το πρόβλημα του ατόμου. Το ιατρικό μοντέλο, με άλλα λόγια, αναφέρεται στην αναπηρία εννοώντας την δυσλειτουργία του σώματος.

Το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας

Από την άλλη το **κοινωνικό μοντέλο** για την αναπηρία, θεωρεί την αναπηρία ως ένα κοινωνικά δημιουργημένο ζήτημα και καθόλου ως χαρακτηριστικό του ατόμου. Σύμφωνα με το κοινωνικό μοντέλο, η αναπηρία αφορά τον αποκλεισμό που υφίσταται το ανάπηρο άτομο λόγω του αποκλεισμού, κοινωνικού, θεσμικού ή δομικού.

Στο κοινωνικό μοντέλο χρησιμοποιείται ο όρος **βλάβη** όταν αφορά τη δυσλειτουργία του σώματος και ο όρος **δυσλειτουργία** όταν αφορά τα εμπόδια και τον αποκλεισμό. Η αναπηρία είναι ένα βίωμα, είναι μια κατάσταση που δε θα υπήρχε εάν η κοινωνία που ζούμε ήταν καθολικά προσβάσιμη.

Για το κοινωνικό μοντέλο η αναπηρία στην πραγματικότητα είναι η αδυναμία της κοινωνίας να συμπεριλάβει τα άτομα που έχουν μια διαφορετικότητα - μια βλάβη. Γιατί μια βλάβη όπως το να μην ακούς, να μην βλέπεις, να έχεις εγκεφαλική ή σωματική παράλυση, να σου λείπει ένα άκρο, να έχεις σύνδρομο Down, αυτισμό, δυσλεξία, ΔΕΠΥ είναι μια βλάβη, αλλά ένα περιβάλλον χωρίς ράμπες για παράδειγμα μετατρέπει τη κινητική βλάβη σε αναπηρία.

Μια αναπηρία κατασκευάζεται κοινωνικά και θα πρέπει να αλλάξει η κοινότητα και όχι οι άνθρωποι που θεωρούνται «διαφορετικοί», σύμφωνα με το Αναπηρικό Κίνημα.

«Διαφορετικοί» δεν είναι όμως μόνο τα ανάπηρα άτομα

Όταν μιλάμε για συμπερίληψη και αποδοχή της διαφορετικότητας δεν μπορούμε να αφήσουμε έξω τα θέματα που αφορούν το χρώμα, την θρησκεία ή τη διαφορετική σεξουαλική ταυτότητα. Η αποδοχή αυτή επιτυγχάνεται μέσω της αναγνώρισης, αρχικά, και της αποδόμησης στη συνέχεια των στερεοτυπικών αντιλήψεων στις οποίες συχνά εγκλωβιζόμαστε. Η συνειδητοποίηση του ότι η διαφορετικότητα δεν συνιστά κατ' ανάγκη απειλή, αλλά αποτελεί πηγή πλούτου, μπορεί να επιτευχθεί μέσω ομαδο-συνεργατικών δραστηριοτήτων που προωθούν την ενσυναίσθηση. Οι σχέσεις αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης και η ανάπτυξη της ενσυναίσθησης ως τρόπου προσέγγισης του διαφορετικού διαμορφώνει αντιρατσιστικές, ουσιαστικά δημοκρατικές, ανθρωπιστικές συμπεριφορές.

Σημείωση: Πληροφορίες γύρω από τις «διαφορετικότητες» και τους τρόπους συμπερίληψης τους στην κοινωνία ισότιμα, θα βρείτε στο Παράρτημα 2 όπου θα βρείτε ένα κατάλογο με οργανώσεις και συνδέσμους που ασχολούνται με κάθε διαφορετικότητα ή αναπηρία εξειδικευμένα.

Τι είναι τα στερεότυπα

Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις είναι λανθασμένες, επιφανειακές και/ή ανακριβείς πεποιθήσεις που μοιράζονται περισσότερο ή λιγότερο μεγάλες ομάδες ανθρώπων. Πώς διαμορφώνονται όμως και γιατί επηρεάζονται πολλοί άνθρωποι από αυτές;

Οι άνθρωποι έχουμε μια έμφυτη τάση να κατηγοριοποιούμε τους ανθρώπους σε ομάδες με βάση ορισμένα στοιχεία, όπως η φυσική εμφάνιση και η συμπεριφορά. Αυτό μας βοηθά να επεξεργαζόμαστε τις πληροφορίες πιο αποτελεσματικά και να κάνουμε γρήγορες κρίσεις. Χρησιμοποιώντας την ταξινόμηση βρίσκουμε εύκολα σε τι μοιάζουμε και σε τι διαφέρουμε και έτσι νιώθουμε ασφαλείς.

Ωστόσο, η διαδικασία αυτή βασίζεται στο αυθαίρετο συμπέρασμα ότι όλα τα άτομα που ανήκουν σε μια ομάδα μοιράζονται τα ίδια χαρακτηριστικά, συμπεριφορές και πεποιθήσεις. Η πεποίθηση αυτή είναι η βάση για τη δημιουργία των στερεότυπων και των προκαταλήψεων.

Το στερεότυπο είναι λοιπόν μια γενίκευση που αφορά ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων για τους οποίους δεν μπορούμε ή δεν είμαστε πρόθυμοι να συγκεντρώσουμε όλες τις πληροφορίες που θα χρειαζόμασταν για να κρίνουμε με δίκαιο και αντικειμενικό τρόπο άτομα και καταστάσεις. Πηγάζουν συνήθως από τον φόβο που αισθανόμαστε για τα άτομα που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες. Συχνά βασίζονται σε μια σειρά μεμονωμένων συμπεριφορών που είχε ένα ή/και περισσότερα μέλη της ομάδας και χρησιμοποιούνται με αρνητικό ή προκατειλημμένο τρόπο για να δικαιολογήσουν ορισμένες μεροληπτικές συμπεριφορές και μπορούν να οδηγήσουν σε διακρίσεις, προκαταλήψεις και κοινωνικό αποκλεισμό. Γεγονός που μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχική και σωματική υγεία των ατόμων της ομάδας.

Επιπλέον, τα στερεότυπα μπορούν να δημιουργήσουν κοινωνικές συνθήκες πόλωσης και ανισοτήτων, όπου τα άτομα κρίνονται με βάση το πόσο συμμετέχουν και προωθούν μια ομάδα και όχι με βάση τις ατομικές τους ιδιότητες και επιτεύγματα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε έλλειψη διαφορετικότητας, δημιουργικότητας και καινοτομίας, καθώς δεν δίνονται ίσες ευκαιρίες στα άτομα να συμμετέχουν και να συνεισφέρουν στην κοινωνία.

Σημασία της ευαισθητοποίησης στο σχολείο

Η ευαισθητοποίηση γύρω από ζητήματα και πρακτικές συμπερίληψης στο σχολείο είναι ζωτικής σημασίας, καθώς:

- **Προωθεί τη συμμετοχικότητα:** Η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε ζητήματα ισότητας, συμβάλλει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς, όπου τα άτομα με αναπηρία, διαφορετική καταγωγή, διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό νιώθουν ότι γίνονται αποδεκτά και ότι εκτιμώνται. Ενισχύει μια κουλτούρα σεβασμού και κατανόησης, μειώνοντας το στίγμα και τις διακρίσεις κατά των ατόμων αυτών.

- **Ενθαρρύνει την ενσυναίσθηση:** Μαθητές και μαθήτριες ενθαρρύνονται να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και συμπόνια προς τους άλλους. Με την κατανόηση των προκλήσεων που μπορεί να αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες, οι μαθητές μπορούν να εκτιμήσουν καλύτερα την ποικιλομορφία των ανθρώπινων εμπειριών και να αναπτύξουν μεγαλύτερη ευαισθησία απέναντι στις ανάγκες των άλλων.

- **Προετοιμάζει για αλληλεπιδράσεις στον πραγματικό κόσμο:** Στη σημερινή ποικιλόμορφη κοινωνία, οι μαθητές είναι πιθανό να συναντήσουν άτομα με διαφορετικότητα σε διάφορα πλαίσια, όπως στον χώρο εργασίας ή στην κοινότητα. Η ευαισθητοποίηση στα σχολεία εξοπλίζει τους μαθητές με τις γνώσεις και τις δεξιότητες για να αλληλοεπιδρούν με σεβασμό και χωρίς αποκλεισμούς με όλες, όλους και όλα.

- **Ενισχύει τη συνεργασία και την ομαδικότητα:** Η υιοθέτηση μιας συμπεριληπτικής οπτικής στα σχολεία προωθεί τη συνεργασία και το ομαδικό κλίμα μεταξύ των μαθητών. Αναγνωρίζοντας και σεβόμενοι τις δυνάμεις και τις διαφορές του άλλου οι μαθητές μαθαίνουν να συνεργάζονται αποτελεσματικά, αξιοποιώντας τις μοναδικές δεξιότητες και προοπτικές όλων των μελών της ομάδας.

- **Υποστηρίζει την προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξη:** Η ευαισθητοποίηση μπορεί επίσης να συμβάλει στην προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξη των μαθητών. Ενθαρρύνει τον αναστοχασμό και αμφισβητεί καταπραΰνει και λειαίνει τις προκαταλήψεις σχετικά με την αναπηρία και τη διαφορετικότητα, προωθώντας μια πιο ανοιχτόμυαλη και αποδεκτή νοοτροπία.

- **Συμμορφώνεται με τα Νομικά και Ηθικά Πρότυπα:** Πολλές χώρες έχουν θεσπίσει νομοθεσία για την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και προωθούν την ένταξη τους στην κοινωνία. Η ευαισθητοποίηση, λοιπόν, στα σχολεία συμβάλλει στη διασφάλιση της συμμόρφωσης με αυτές τις νομικές απαιτήσεις και ενισχύει τις δεοντολογικές αρχές της ισότητας και της δικαιοσύνης.

- **Προωθεί θετικές στάσεις και συμπεριφορές:** Οι δράσεις ευαισθητοποίησης μπορούν να συμβάλλουν στην καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών προς τα άτομα με αναπηρίες και άλλες μειονοτικές κοινωνικές ομάδες. Με την ανάδειξη της αξίας της ένταξης και της συμπερίληψης, τα σχολεία μπορούν να δημιουργήσουν ένα υποστηρικτικό περιβάλλον όπου όλοι οι μαθητές αισθάνονται ότι έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους.

Συνολικά, η ευαισθητοποίηση γύρω από την ισότητα και τη συμπερίληψη στα σχολεία είναι απαραίτητη για να πετύχουμε τη δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς, την προώθηση της ενσυναίσθησης και της κατανόησης, την προετοιμασία των μαθητών για αλληλεπιδράσεις στον πραγματικό κόσμο και την υποστήριξη των δικαιωμάτων και της ευημερίας όλων μας. Με την ενσωμάτωση αυτών των αρχών στην εκπαίδευση, τα σχολεία διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στη διαμόρφωση μιας κοινωνίας χωρίς περιορισμούς και δίκαιης για όλους.

Και η ερώτηση είναι γιατί να αναλάβουν αυτό το έργο οι εκπαιδευτικοί που ήδη έχουν ένα πολύ βεβαρημένο έργο. Διάφορα ερωτήματα εγείρονται σχετικά με το αν αξίζει να επενδύσουν χρόνο από το διδακτικό πρόγραμμα και να τον διαθέσουν σε μια υπόθεση που σίγουρα θέλει μακροχρόνια δέσμευση για να υπάρξουν αποτελέσματα.

Ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν εναντίον της προκατάληψης είναι **η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων**. Η ευημερία των σχολείων και των κοινοτήτων μας βασίζεται στην κατανόηση και τον σεβασμό αυτών των δικαιωμάτων. Γι αυτό χρειάζεται να βοηθήσουμε τους μαθητές μας να αλλάξουν τις γνώσεις, τις στάσεις και τη συμπεριφορά τους απέναντι στα άτομα που είναι διαφορετικά. Ωστόσο αυτή η αλλαγή περνάει πρώτα από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό. *(Τριλιβά, Αναγνωστοπούλου, Χατζηνικολάου - Ούτε καλύτερος, ούτε χειρότερος απλά διαφορετικός – Εκδ. Gutenberg)*

Μεθοδολογία

Οι δράσεις που προτείνουμε στον οδηγό αυτό είναι προσαρμοσμένες στο αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών και οι συνειδητοποιήσεις γίνονται μέσα από την ενεργό συμμετοχή των παιδιών. Το υλικό αυτό δεν είναι δεσμευτικό, απλώς δίνει βασικές κατευθύνσεις. Οι εκπαιδευτικοί είναι ελεύθεροι να χρησιμοποιήσουν την φαντασία και την δημιουργικότητα τους με αφορμές από την καθημερινότητα των μαθητών (π.χ σύγκρουση μέσα στην τάξη ή στο διάλειμμα), καθώς και από τα νέα ερεθίσματα που φέρνουν τόσο τα διδακτικά βιβλία, όσο και οι συνεχείς κοινωνικές αλλαγές, βοηθώντας τα παιδιά να επεξεργαστούν τα συναισθήματα τους.

Βιωματική Μάθηση

Η βιωματική μάθηση βρίσκεται στον αντίποδα της τυπικής μάθησης. Προσφέρει στα παιδιά τη ελευθερία να δοκιμάσουν, να σκεφτούν, να εκφραστούν και να μεταδώσουν γνώση πάντα μέσα σε ένα δομημένο πλαίσιο και με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού.

Σε αντίθεση με το παραδοσιακό μάθημα, η βιωματική μάθηση επιτρέπει στους μαθητές να συμμετέχουν πλήρως στην διδακτική διαδικασία και να αναπτύξουν πρωτοβουλία. Έτσι αποκτούν εμπειρία της διαδικασίας αφού συμμετέχουν ενεργά σε αυτή. Μέσα από την αναστοχασμό, τους δίνεται η δυνατότητα να σκεφτούν σχετικά με τη διαδικασία και να επεξεργαστούν τα άμεσα συναισθήματα τους εδώ και τώρα. Να μάθουν σχηματίζοντας και ανταλλάσσοντας νέες ιδέες μέσα από την διάδραση με τα άλλα άτομα της ομάδας και τέλος να δοκιμάσουν τις νέες ιδέες σε διαφορετικές ίσως συνθήκες, αρχίζοντας τον κύκλο ξανά. Η εσωτερικότητα των διαδικασιών δουλεύει μακροπρόθεσμα στην αλλαγή στάσης.

Εσωτερική προετοιμασία

Ο δάσκαλος στη βιωματική μάθηση δρα περισσότερο ως διευκολυντής/συντονιστής παρά ως κύριο πρόσωπο της διαδικασίας. Βοηθά στη δημιουργία θετικού κλίματος μάθησης, αποσαφηνίζει τον σκοπό της δράσης, ισορροπεί τις συναισθηματικές αντιδράσεις της διδακτικής εμπειρίας και μοιράζεται σκέψεις και αισθήματα με τους μαθητές, χωρίς όμως επιβάλλει την θέση του.

Για το λόγο αυτό πρέπει να έχει επίγνωση του κύρους που έχει η άποψη του και να φροντίζει να μην εμπλέκεται στην διαδικασία περισσότερο από όσο είναι απαραίτητο. Ο ρόλος αυτός είναι ιδιαίτερα δύσκολος, ιδίως χωρίς την απαραίτητη προεργασία για την αναγνώριση και επεξεργασία των δικών του στερεότυπων και προκαταλήψεων. Τις περισσότερες φορές χωρίς την απαραίτητη αυτή προεργασία ο εκπαιδευτικός περνά τις προσωπικές του θέσεις ασυνείδητα, καθώς μέσα από το κτίσιμο των προτάσεων και τη στάση του σώματος διαφαίνονται οι απόψεις του και με υποσυνείδητο τρόπο θα επηρεάσουν τα παιδιά οδηγώντας ακόμα και στην αποτυχία του αρχικού στόχου των ασκήσεων, που είναι η συμπερίληψη και η αποδοχή της διαφορετικότητας.

Όπως ακριβώς το μέσον του λογικού νου είναι οι λέξεις, έτσι και το μέσον με το οποίο εκφράζονται τα συναισθήματα είναι τα μη λεκτικά σήματα. Μάλιστα όταν τα λόγια ενός ανθρώπου έρχονται σε αντίθεση με τα όσα διαδίδει με τον τόνο της φωνής του, τις κινήσεις του ή άλλες μη λεκτικές αντιδράσεις, η αλήθεια βρίσκεται στο πως λέει ότι λέει, παρά στο τι λέει. (D. Goleman, Η συναισθηματική νοημοσύνη, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα).

Ο συντονιστής ή συντονίστρια πρέπει να μπορεί να μείνει αποστασιοποιημένος/η όταν βρίσκεται σε μια χαοτική κατάσταση, που μέσα σε μια ομάδα παιδιών είναι πολύ εύκολο να συμβεί. Να έχει συνείδηση ότι το θέμα που ακουμπά είναι δύσκολο

και να φέρνει αυτή την ενημέρωση στην ομάδα, είτε αυτή αποτελείται από μικρά παιδιά πρώτης /δευτέρας δημοτικού, είτε από εφήβους των τελευταίων τάξεων του λυκείου. Και να ξεκαθαρίσουμε εδώ ότι αποστασιοποιημένος δεν σημαίνει αδιάφορος για ό,τι συμβαίνει, σημαίνει ακριβώς το αντίθετο, σημαίνει ότι μπορείς να συναισθανθείς χωρίς να παίρνεις θέση υπέρ του ενός ή του άλλου, το ότι μπορείς να είσαι αντικειμενικός.

Γιατί στόχος είναι να δοθεί στα παιδιά η δυνατότητα να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα και τη στάση τους απέναντι στην όποια διαφορετικότητα. Αποκτώντας μια πιο διευρυμένη οπτική μπορούμε να ξεπεράσουμε το φόβο που μας εμποδίζει να πλησιάσουμε τα άτομα που είναι διαφορετικά από εμάς και να συνδεθούμε μαζί τους. Από την στιγμή που θα αναγνωρίσουμε πως δημιουργούνται τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις θα μπορούμε να υπερασπιστούμε τις αρχές της δίκαιης μεταχείρισης.

Όταν παραθέτεις ένα μάθημα για το «διαφορετικό» πρέπει να έχεις προετοιμαστεί κατάλληλα. Είναι σημαντικό να έχεις επεξεργαστεί το πώς αυτό θα γίνει αντιληπτό από τα παιδιά. Εμείς εδώ δίνουμε κάποια κλειδιά, χρειάζεται όμως να έχετε τα δικά σας αντικλείδια και να έχετε εξερευνήσει το χώρο που θα επισκεφτείτε. Γι αυτό και δεν δίνουμε ολοκληρωμένες οδηγίες, αλλά κατευθύνσεις για το πως μπορείτε να προσεγγίσετε τα θέματα της αναπηρίας, της σεξουαλικής διαφορετικότητας, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. Με λίγα λόγια πρέπει να ξέρεις για αυτό που μιλάς και να έχεις δουλέψει τις δικές σου προκαταλήψεις και φραγμούς πάνω στο θέμα πριν το φέρεις στην τάξη.

Ομάδα σε κύκλο

Ο κύκλος είναι ο πρώτος παράγοντας επιτυχίας των ασκήσεων. Παρόλο που τα σχολεία δεν είναι συνηθισμένα σε αυτή τη διάταξη, η λίγη προσπάθεια που χρειάζεται προκειμένου να διαμορφωθεί η αίθουσα για να μπορέσουν τα παιδιά να κάτσουν σε κύκλο, αξίζει τον κόπο. Ο κύκλος διευκολύνει την βλεμματική επαφή των μαθητών και την ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ τους. Αυτό σταδιακά δημιουργεί ένα κλίμα αμοιβαίας αποδοχής και σεβασμού που βοηθά τον κάθε μαθητή να συμμετάσχει και να πει την γνώμη του. Δίνει την ευκαιρία να μοιραστούν όλοι τις γνώσεις τους, τις στάσεις και τις αξίες τους, να περιγράψουν τις εμπειρίες τους ακόμα και να παραδεχτούν τα λάθη τους, χωρίς να αισθάνονται ότι τους κρίνουν. Επίσης προτάσσει την ισοτιμία στην ομάδα, αγκαλιάζοντας στον κύκλο όλους τους μαθητές.

Εξασκούνται ακόμα στην ενεργητική ακρόαση, στην αναγνώριση μη λεκτικών σημάτων επικοινωνίας όπως ο τόνος της φωνής, οι εκφράσεις του προσώπου - καθώς όλοι τους βλέπουν όλους - και μπορούν να παρατηρήσουν τις εκφράσεις και τις χειρονομίες.

Τέλος στην τυπική διάταξη της τάξης οι ερωτήσεις που μπορούν να βοηθήσουν την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης τους και να αποφεύγουν συμπεριφορές, δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές. Ο πρωταρχικός λόγος για τον οποίο οι συναντήσεις σε κύκλο

ενισχύουν την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων είναι ότι τηρούνται ευκολότερα οι κανόνες ευγένειας.

Οι κανόνες αυτοί μπορούν να έχουν συζητηθεί στην αρχή της συνάντησης και να είναι ξεκάθαροι. Για παράδειγμα:

- Δίνετε την οδηγία την ισότιμη παρουσία στην ομάδα που ο καθένας εκφράζεται ελεύθερα και χωρίς κριτική.

- Συμφωνείτε ότι κανείς δεν μονοπωλεί τη συζήτηση και ότι όλοι συμμετέχουν.

- Ότι δεν γίνεται φασαρία και δεν μιλάμε, αλλά ακούμε τι λέει ο συμμαθητής ή συμμαθήτρια μας.

Ο Ρόλος του συντονιστή / εκπαιδευτικού

Ο σημαντικότερος ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να διευκολύνει την συζήτηση. Παρουσιάζει την διαδικασία, κάνει ερωτήσεις διευκολυντικές ή διευκρινιστικές, παρακολουθεί ώστε να συμμετέχουν όλοι και βοηθά να γίνει το κλείσιμο της συνάντησης. Πολύ σημαντικό είναι να αποφεύγεται η κριτική κάθε είδους. Όλα τα συναισθήματα είναι αποδεκτά και ο ρόλος του συντονιστή/εκπαιδευτικού είναι να επιτρέψει στα παιδιά να εκφραστούν.

Συχνά οι εκπαιδευτικοί ιδίως στις αρχικές συναντήσεις έχουν την τάση να κατευθύνουν την συζήτηση, να δώσουν οδηγίες, να πάρουν κάποιο προετοιμασμένο αποτέλεσμα.

Όμως στην προκειμένη περίπτωση ο στόχος είναι να βοηθήσουν τα παιδιά να πάνε πιο βαθιά από την επιφάνεια. Να διερευνήσουν τα συναισθήματα τους, να μένουν στο εδώ και τώρα, να εξηγήσουν περισσότερο αυτό που σκέφτηκαν και ίσως τους τρόμαξε ή τους φόβισε, αποφεύγοντας τις γενικεύσεις αλλά προτρέποντας το άτομο που μιλά να εκφράσει την προσωπική του άποψη. Αντί δηλαδή να πει «Κανείς δεν θα μπορούσε να …» να το προτρέψουν να πει «Εγώ δεν θα μπορούσα να …».

Είναι σημαντικό να υπάρχει ένα κλίμα εμπιστοσύνης και εδώ η συμβολή του εκπαιδευτικού είναι πολύ σημαντική με προτροπές του τύπου «Ο Γιάννης λέει κάτι σημαντικό, ας τον ακούσουμε» «Η Μαρία θέλει να μιλήσει», αλλά και «Κώστα, πριν μας πεις τι σκέφτηκες, μήπως θέλεις να μας πεις τι κατάλαβες από αυτό που είπε η Κατερίνα».

Αναστοχασμός

Ο χρόνος της αναστοχασμός είναι επίσης πολύ σημαντικός, γιατί η ομαδική εμπειρία μπορεί να είναι ομαδική, όμως το κάθε παιδί το βιώνει διαφορετικά. Είναι πολύ σημαντικό κατά την ώρα της συζήτησης να ακούσουμε τον τρόπο που μιλάει το παιδί για το βίωμα του χωρίς να παρεμβαίνουμε, να κάνουμε παρατηρήσεις ή να

καθοδηγούμε. Αυτό βοηθάει τα παιδιά να ασκηθούν στην ενεργητική ακρόαση. Είναι μια καλή ευκαιρία να τους δείξουμε ότι έχουν το δικαίωμα να σκέφτονται διαφορετικά από ό,τι εμείς και αυτό να είναι πέρα για πέρα αποδεκτό. Είναι σαφές ότι τις ασκήσεις τις ζει καθένας διαφορετικά και του δημιουργούνται διαφορετικά συναισθήματα. Ανάλογα με τις εμπειρίες και την προσωπική του ιστορία ανακαλύπτει άλλα πράγματα και οι συμμετέχοντες έχουν ανάγκη να μιλήσουν γι αυτό που έζησαν και να το μοιραστούν με την ομάδα.

Επίσης μιλώντας για το βίωμα τους βοηθούν και την ομάδα να δει μια διαφορετική οπτική θεώρηση του θέματος. Αλληλοεπιδρούν και δένονται μεταξύ τους. Δίνει επίσης την ευκαιρία να γίνουν συζητήσεις γύρω από τις αξίες και στάσεις ζωής που εκφράστηκαν μέσα στην ομάδα.

Βιβλιοθεραπεία

Το βιβλίο μπορεί να γίνει ένα επίσης όχημα για να μιλήσει κάποιος για θέματα που είναι «δύσκολα».

Ως βιβλιοθεραπεία ορίζεται «η χρήση της λογοτεχνίας και της ποίησης με σκοπό να δημιουργηθεί μια θεραπευτική αλληλεπίδραση ανάμεσα στη συμμετέχουσα/ στον συμμετέχοντα και στο θεραπευτή.» Επίσης αναφέρεται ότι «στη διαδραστική βιβλιοθεραπεία, ένας εκπαιδευμένος διευκολυντής χρησιμοποιεί καθοδηγούμενες συζητήσεις για να βοηθήσει την/τον κλινικό ή αναπτυξιακό συμμετέχοντα να ενσωματώσει τα συναισθήματα και τις γνωστικές αποκρίσεις σε επιλεγμένα έργα λογοτεχνίας, τα οποία μπορεί να είναι σε μορφή τυπωμένου κειμένου, οπτικοακουστικού υλικού, ή δημιουργικής γραφής από την/τον συμμετέχοντα.» (Hynes-Berry & McCarthy-Hynes,1994, σελ. 10).

Η Caroline Shrodes διερεύνησε, μέσα από ένα θεωρητικό πρότυπο (model) ψυχοδυναμικής κατεύθυνσης, τον μηχανισμό της θεραπευτικής επίδρασης του βιβλίου και ιδιαίτερα της λογοτεχνίας στον ψυχισμό του ατόμου.

Σύμφωνα με το μοντέλο της, υπάρχουν τρία βασικά στάδια στη διαδικασία της Βιβλιοθεραπείας :

α) **η ταύτιση** (identification) του αναγνώστη με το έργο και τους χαρακτήρες/ πρωταγωνιστές, τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τις δυσκολίες τους,

β) **η κάθαρση** (catharsis), η οποία αποτελεί μια εμπειρία συναισθηματικής ανακούφισης και λύτρωσης, λόγω της συναισθηματικής εμπλοκής του αναγνώστη και

γ) **η ενόραση-κατανόηση** (insight), όπου το άτομο έχει την ευκαιρία να κατανοήσει τον τρόπο που ο πρωταγωνιστής διαχειρίζεται και βρίσκει λύσεις στα προβλήματα του και να βρει αναλογίες, ανάμεσα στην ιστορία και στις δικές του εμπειρίες/ θέματα.

Καθώς η χρήση της λογοτεχνίας κέρδιζε ολοένα και περισσότερο χώρο στους τομείς τόσο της ψυχικής υγείας όσο και της εκπαίδευσης, άρχισε να γίνεται πιο σαφές ότι, για να βοηθηθούν τα άτομα να κάνουν ουσιαστικές αλλαγές στον εαυτό τους και στη ζωή τους, είναι αναγκαίο την ανάγνωση του κειμένου να διαδεχθεί γόνιμος διάλογος και διερεύνηση του υλικού, με τη βοήθεια ενός κατάλληλα εκπαιδευμένου συντονιστή (facilitator).

Σήμερα η Βιβλιοθεραπεία, καθώς, ως προσέγγιση, είναι ιδιαίτερα ευέλικτη και προσαρμόσιμη, χρησιμοποιείται, όλο και περισσότερο, από τους ειδικούς του χώρου της ψυχικής υγείας, της εκπαίδευσης, της βιβλιοθηκονομίας και της κοινωνικής πρόνοιας, ενώ ιδιαίτερα μεγάλο ενδιαφέρον διαφαίνεται όσον αφορά στην Αναπτυξιακή Διαδραστική Βιβλιοθεραπεία.

Σημείωση

Στις ασκήσεις θα βρείτε παραδείγματα για το πώς μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το βιβλίο Ο μικρός Πρίγκιπας για να μιλήσετε για τη διαφορετικότητα ή να προσεγγίσετε το φάσμα του αυτισμού και διάφορα άλλα θέματα.

Δραστηριότητες

Δραστηριότητες

Κάθε δραστηριότητα είναι μια δομημένη πρόταση που κάνει ο εμψυχωτής προς τους συμμετέχοντες για ομαδική δράση. Είναι δομημένη γιατί είναι μια δράση που εξελίσσεται σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Για το λόγο αυτό μπορεί να φαίνεται σαν μια τεχνητή κατάσταση, αποτελεί όμως μια άμεση εμπειρία, που φέρνει σε επαφή τον συμμετέχοντα με τον εαυτό του και τους άλλου; (Ζάννα Αρχοντάκη – Δάφνη Φιλίππου, 205 βιωματικές ασκήσεις για εμψύχωση ομάδων ψυχοθεραπείας, κοινωνικής εργασίας, εκπαίδευσης – Εκδ. Καστανιώτη).

Οι δραστηριότητες που παρουσιάζονται εδώ είναι χωρισμένες σε κατηγορίες – εισαγωγικές, πάνω στην συμπερίληψη, βιβλιοθεραπείας και κλεισίματος της ομάδας. Οι ασκήσεις γίνονται σε ομάδες με αλληλοεπίδραση.

Ο συνολικός χρόνος της άσκησης, είναι ενδεικτικός και μπορεί να αλλάξει ανάλογα με την ομάδα – πόσα παιδιά συμμετέχουν – χώρος κλπ – δίνεται για να βοηθήσει στον καλύτερο προγραμματισμό και τη διευκόλυνση σας.

Αναφέρουμε τα υλικά που θα χρειαστείτε στην αρχή της άσκησης όμως μπορεί να χρησιμοποιήσετε και τη φαντασία σας.

Σε κάποιες δραστηριότητες υπάρχουν σημειώσεις και επισημάνσεις που εξηγούν την ιδιαιτερότητα της άσκησης ιδίως αν ανάμεσα στα παιδιά υπάρχουν άτομα με αυτισμό ή με κάποια αναπηρία.

Συνιστούμε να μην αποφύγετε το κομμάτι του αναστοχασμού και του διασκεδαστικού κλεισίματος της ομάδας, καθώς τα θέματα της αναπηρίας και της συμπερίληψης είναι δύσκολα, ιδίως για τα παιδιά και χρειάζονται να εκτονωθούν μέσα στον ασφαλή χώρο της ομάδας.

Στο Παράρτημα θα βρείτε τις κάρτες του παιχνιδιού **ΓΕΦΥΡΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ** που μπορείτε να εκτυπώσετε – αν δεν έχετε το πακέτο με τις κάρτες – επίσης μπορείτε να βρείτε τις δικές σας φωτογραφίες ανάλογα με το θέμα που θέλετε να συζητήσετε.

Κόκκινη Κλωστή Δεμένη

Αν και όπως είναι φυσικό μια ομάδα μαθητών θα γνωρίζεται μεταξύ τους μια και είναι η τάξη που καθημερινά συναναστρέφονται οι μαθητές, είναι πολύ σημαντικό να γίνουν διάφορα παιχνίδια δεσίματος ομάδας που σπάνε τον πάγο.

ΣΚΟΠΟΣ

Η γνωριμία και η σύνδεση της ομάδας

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

Σε όλους παιδιά και ενήλικες

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

15 λεπτά

ΜΕΣΑ ΥΛΙΚΑ

Ένα κουβάρι μαλλί ή σχοινί.

ΟΔΗΓΙΕΣ

Να σχηματίσουμε ένα κύκλο όρθιοι. Ως αρχή δίνεται η ιστορία της αρχής ενός παραμυθιού με το «Κόκκινη κλωστή δεμένη, στην ανέμη τυλιγμένη, δώσε κλώτσο να γυρίσει, παραμύθι ν' αρχινίσει» που η ομάδα τραγουδά όλη μαζί ή λέει ρυθμικά.

Κάποιος από την ομάδα θα προχωρήσει προς όποιον θέλει, ξετυλίγοντας το κουβάρι και λέγοντας το όνομά του και το γιατί βρίσκεται εδώ ή το όνομά του και τη συνθήκη της θεματικής ή ότι ελεύθερα θέλει σε μία φράση (πχ πως νοιώθω, τι χρώμα μου αρέσει, ένα αγαπημένο μου ζώο κλπ) θα του δώσει το κουβάρι, ενώ ο ίδιος θα κρατήσει την άκρη. Το ίδιο θα κάνει και ο επόμενος. Θα κρατήσει από ένα σημείο το κουβάρι και θα μετακινηθεί προς όποιον θέλει. Θα φροντίσουμε να μην αφήσει κάποιος το νήμα και θα συνεχίσουμε δίνοντας το κουβάρι ο ένας στον άλλον. Συνεχίζουμε μέχρι να πούμε όλοι το όνομα μας και τη φράση της συγκεκριμένης θεματικής μας.

Τώρα με το δίχτυ στα χέρια μας και τραγουδώντας ή χρησιμοποιώντας ρυθμικό ως μοτίβο το «Κόκκινη κλωστή δεμένη, στην ανέμη τυλιγμένη, δώσε κλώτσο να γυρίσει, παραμύθι ν' αρχινίσει» θα κάνουμε διάφορους σχηματισμούς π.χ προχωράμε προς το κέντρο -κόκκινη κλωστή δεμένη στην ανέμη τυλιγμένη και επιστροφή προς τον αρχικό κύκλο δώσε κλώτσο να γυρίσει, παραμύθι ν' αρχινίσει.

Αφού κάνουμε τα παιγνίδια της κλωστής αφήνουμε όλοι κάτω το μοναδικό υφαντό μας να μας κάνει παρέα και να μας θυμίζει το παιγνίδι μας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Ο εμψυχωτής συμμετέχει στην ομάδα και ξεκινάει πρώτος δείχνοντας την άσκηση

Φροντίζει να φτάνει το κουβάρι και στα παιδιά που δεν το πήραν.

Ο Καθρέφτης

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Σύνδεση μεταξύ των παιδιών και σεβασμός των ορίων

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

Σε παιδιά από 6 ετών ως ενήλικες

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

15 λεπτά.

ΟΔΗΓΙΕΣ

Να σχηματίσουμε ζευγάρια

Στεκόμαστε ο ένας απέναντι στο άλλο και γινόμαστε ο Καθρέπτης του απέναντί μας.

Ας απλώσουμε τα χέρια μας χωρίς όμως να ακουμπάει ο ένας τον άλλον. Άλλωστε ανάμεσα μας υπάρχει ένας καθρέφτης και δεν πρέπει να τον λερώσουμε.

Ο ένας είναι το άτομο που κοιτά τον καθρέφτη και ο άλλος είναι το είδωλο του. Μετά θα αλλάξουμε τους ρόλους.

Το άτομο που κοιτά τον καθρέφτη θα κάνει μια κίνηση και το είδωλο του θα προσπαθήσει να την μιμηθεί όσο πιο πειστικά και με λεπτομέρεια μπορεί.

Θα σας δώσω το σήμα πότε θα αλλάξετε ρόλους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΨΥΧΩΤΗ

Ο εμψυχωτής δίνει μια συνθήκη ή ένα θέμα (πχ κάνουμε τα ζώα ή χορεύουμε ή εξηγούμε μια εικόνα, ή μιμούμαστε μια ηλικία της ζωής).

Δίνοντας εξ αρχής τη συνθήκη της ιδιωτικότητας, ξεκαθαρίζουμε ότι αν και στεκόμαστε όπως θα κοιτούσαμε το είδωλό μας στον καθρέφτη, απέχουμε από το να αγγίζουμε τον συμπαίκτη μας. Είμαστε σε απόσταση τουλάχιστον 20 – 40cm από τον σύντροφό μας. Οι ρόλοι εναλλάσσονται ανάμεσα στο ζευγάρι έτσι κάποιες φορές είναι ο ένας ο δότης και κάποιες ο άλλος, φροντίζοντας να υπάρχει ισορροπία στο χρόνο που οδηγεί ή ακολουθεί ο καθένας.

Αν έχουμε ένα άτομο που είναι πολύ ντροπαλό , αντικοινωνικό και φοβισμένο του προτείνουμε ένα από τα παιδιά που εμπιστεύεται. Γενικά φροντίζουμε τα ζευγάρια να γίνουν αρχικά τουλάχιστον από άτομα που νιώθουν άνετα μεταξύ τους και αν έχουμε χρόνο κάνουμε μια αλλαγή ώστε να βρεθούν μετά με κάποιον που δεν είναι φίλος τους.

Αν έχουμε ένα άτομο με κινητικό θέμα δουλεύουμε το σώμα μόνο από τον κορμό και πάνω, ενώ δεν επιμένουμε να μας αντιγράφει με ακρίβεια .

Δεν βάζουμε δύσκολη και πολύπλοκη συνθήκη στο παιγνίδι ιδίως αν υπάρχουν άτομα με μειωμένες δεξιότητες κινητικές ή νοητικές.

Κανόνας απαράβατος!

Δεν εισχωρούμε στο χώρο του άλλου και δεν αγγίζουμε τον καθρέφτη μας.

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Συζητάμε για το πως ένιωσαν τι τους δυσκόλεψε και τι τους διασκέδασε.

Αν ήταν πιο εύκολο να είναι απέναντι στον καθρέφτη ή να είναι το είδωλο στον καθρέφτη.

Γέφυρες Συμπερίληψης

Το παιχνίδι για το Δημοτικό

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Να φανταστούν τα παιδιά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητα τους τα άτομα με αναπηρία ή με διαφορετική εθνικότητα ή με άλλες διαφορετικότητες και να ενισχύσουν την ικανότητα ενσυναίσθησης τους μπαίνοντας στη θέση τους.

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

Σε παιδιά του Δημοτικού.
Σε αυτή τη δραστηριότητα τα παιδιά χωρίζονται σε μικρές ομάδες 3-4 ατόμων.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Μια διδακτική ώρα - 45 λεπτά

ΥΛΙΚΑ

Τις κάρτες του παιχνιδιού ΓΕΦΥΡΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ, χαρτιά, μολύβια και χρώματα.

Ανάλογα με το θέμα που έχετε διαλέξει για να διερευνήσουν τα παιδιά επιλέγετε την αντίστοιχη κάρτα ή τις αντίστοιχες κάρτες, π.χ. τις αισθητηριακές αναπηρίες ή την εθνικότητα.

Μπορούν όλα τα παιδιά να έχουν την ίδια κάρτα ή κάθε ομάδα μια διαφορετική.

ΟΔΗΓΙΕΣ

Προτείνω να φανταστούμε την ημέρα αυτού του παιδιού.

- Τι κάνει κάθε πρωί μόλις σηκωθεί από το κρεβάτι;
- Πως ντύνεται; Πως πλένεται; Πως παίρνει πρωινό;
- Πως έρχεται στο σχολείο;
- Έχει φίλους και τι παιχνίδια παίζει;
- Του αρέσουν τα σπορ ή/και οι τέχνες;
- Τι του αρέσει να κάνει στον ελεύθερο του χρόνο;

- Ποια είναι τα εμπόδια που αντιμετωπίζει καθημερινά;
- Τι τον φοβίζει;
- Ποιες είναι οι σκέψεις του για το μέλλον.

Τώρα ας φτιάξουμε μια ιστορία για να παρουσιάσουμε το παιδί αυτό στην τάξη. Ποιος θα ήθελε να διαβάσει / μιλήσει πρώτος.

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Πως αισθάνθηκαν εξερευνώντας τη ζωή αυτών των παιδιών. Όλα τα συναισθήματα είναι αποδεκτά.

Τι θα βοηθούσε το παιδί της κάρτας να κάνει περισσότερα από τα πράγματα που του αρέσουν.

Ποιες αλλαγές θα χρειαζόταν να γίνουν στην τάξη προκειμένου για παράδειγμα να συμπεριλάβουν ένα τυφλό παιδί ή ένα παιδί σε αναπηρικό αμαξίδιο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΨΥΧΩΤΗ

Είναι πολύ σημαντικό να λαμβάνουμε υπόψη την ηλικία της ομάδας που απευθυνόμαστε. Προτείνεται οι πρώτες συζητήσεις να είναι πάνω σε πιο ήπιες διαφορές και αργότερα σε πιο έντονες.

Μπορούν εναλλακτικά να ζωγραφίσουν μια εικόνα από την ημέρα του παιδιού της κάρτας ή να δημιουργήσουν ένα μικρό δρώμενο αν ο εμψυχωτής είναι εξοικειωμένος/η με τον τρόπο αυτό έκφρασης και αισθάνεται αυτοπεποίθηση.

Κατά την παρουσίαση των ιστοριών / εικόνων / δρώμενου ζητάμε από τη τάξη να μην παρεμβαίνει αλλά να κρατά απορίες που θα μπορούσαν να συζητηθούν στη συνέχεια.

Σε περίπτωση που ο εμψυχωτής δεν έχει κάποια ικανοποιητική απάντηση για μια ερώτηση είναι καλό να το παραδεχθεί και να επανέλθει αργότερα έχοντας κάνει κάποια σχετική έρευνα. Στο Παράρτημα θα βρείτε ηλεκτρονικές διευθύνσεις για συλλόγους και οργανώσεις που ασχολούνται με τις διαφορετικότητες και θα μπορούσατε να απευθυνθείτε.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού δεν είναι να διορθώσει το συναίσθημα, είναι να βοηθήσει τα παιδιά να εκφραστούν. Η συζήτηση είναι διαφορετική ανάλογα με την ηλικία των παιδιών και τα θέματα που προτείνουμε είναι ενδεικτικά.

Γέφυρες Συμπερίληψης
Το παιχνίδι για το Γυμνάσιο

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Να αυξήσουν την ενσυναίσθηση, μπαίνοντας στη θέση του άλλου και γνωρίζοντας τις κοινωνικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει..

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

Σε παιδιά 5ης-6ης Δημοτικού και Γυμνασίου - Λυκείου

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Ένα εκπαιδευτικό δίωρο \ 90 λεπτά

ΥΛΙΚΑ

Κάρτες του παιχνιδιού ΓΕΦΥΡΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ και ο κατάλογος με τις δηλώσεις.

Καλύτερα να γίνει σε ανοιχτό χώρο π.χ. προαύλιο, αίθουσα εκδηλώσεων κλπ. για να υπάρχει περιθώριο να μετακινηθούν τα παιδιά κατά τη διάρκεια της άσκησης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ

Κάθε παιδί θα επιλέξει μια κάρτα χωρίς να βλέπει την εικόνα.

Τώρα που όλοι έχετε στα χέρια σας μια κάρτα, Παρακαλώ γυρίστε και την κοιτάξτε την χωρίς να τη συζητήσετε με τα άλλα παιδιά. Σε κάθε κάρτα υπάρχει μια εικόνα ενός παιδιού και λίγα λόγια για εκείνο. Πάρτε μερικά λεπτά, ώστε σιωπηλά να φανταστείτε τον εαυτό σας στο ρόλο που αναφέρεται σε αυτή και να μπείτε στη θέση του παιδιού. Αναρωτηθείτε:

- Πώς αισθάνεται σωματικά και ψυχικά;
- Τι φοβάται;
- Τι ελπίζει;
- Πώς είναι η σχέση του με τους γονείς του, την οικογένεια και τους φίλους του;
- Πώς είναι η μέρα του στο σχολείο;

- Πόσα από όσα λέει ότι θέλει να κάνει, μπορεί να τα κάνει;
- Πώς βλέπει το μέλλον του;

Ας μπούμε όλοι σε μια σειρά (ευθεία).

Θα σας διαβάσω μερικές προτάσεις. Μετά από κάθε πρόταση όποιος πιστεύει ότι το παιδί που αντιπροσωπεύει μπορεί να κάνει αυτό που περιγράφει η πρόταση ας κάνει ένα βήμα μπροστά, αλλιώς θα παραμένει στη θέση του. Να θυμάστε ότι δεν πρέπει να μιλάτε με τον διπλανό σας. Δεν υπάρχει σωστή ή λάθος απάντηση, κάντε ότι πιστεύετε ότι μπορεί να κάνει το παιδί που αντιπροσωπεύετε.

Τα βήματα πρέπει να είναι ξεκάθαρα και όχι πολύ μεγάλα. Δώστε χρόνο στον εαυτό σας να σκεφτεί πριν κάνει ή δεν κάνει ένα βήμα.

Τώρα που ολοκληρώσαμε τις προτάσεις ας κοιτάξουμε γύρω μας που βρίσκονται τα άλλα παιδιά και μετά ας επιστρέφουμε στη θέση μας για να συζητήσουμε.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ

Μπορώ να επισκεφτώ την Ακρόπολη.

Μπορώ να παίξω ποδόσφαιρο.

Μπορώ να ακούσω τον τελευταίο δίσκο του αγαπημένου μου τραγουδιστή.

Μπορώ να πάω στο πάρτι της φίλης μου το Σάββατο.

Μπορώ να κάνω ορειβασία.

Μπορώ να έχω σχέση.

Μπορώ να διαβάσω το Harry Potter στα ελληνικά..

Μπορώ να χρησιμοποιήσω τις κυλιόμενες σκάλες.

Μπορώ να τραγουδήσω στη χορωδία του σχολείου.

Μπορώ να παίξω κιθάρα.

Μπορώ να κολυμπήσω στη θάλασσα το καλοκαίρι.

Μπορώ να πω στην τάξη την άποψη μου ελεύθερα.

Ξέρω που πρέπει να απευθυνθώ όταν χρειάζομαι βοήθεια.

Μπορώ να ζωγραφήσω.

Μπορώ να διαβάσω δυνατά το μάθημα στην τάξη

Μπορώ να πάω με τη μητέρα μου για ψώνια.

Μπορώ να χορέψω.

Μπορώ να χτενίσω τα μαλλιά μου.

Κάθε καλοκαίρι πηγαίνουμε διακοπές με τους γονείς μου.

Τα Χριστούγεννα τρώμε όλοι μαζί και ανταλλάσσουμε δώρα

Έχω ένα δικό μου δωμάτιο και ιδιωτικότητα στο σπίτι μου.

Η γλώσσα, ο πολιτισμός και η θρησκεία μου είναι σεβαστά

Έχω τις ίδιες ευκαιρίες με τους συμμαθητές μου.

Κανείς δεν ασχολείται με την εμφάνιση μου.

Είμαι περήφανος/η για την καταγωγής μου.

Μπορώ να καλέσω τους συμμαθητές μου στο σπίτι μου.

Ξέρω ότι ο πατέρας μου θα φροντίσει να είμαι καλά.

Μπορώ να εκφράσω ελεύθερα και χωρίς φόβο τη γνώμη μου.

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Συζητήστε για πως ένιωσαν οι μαθητές κατά την διαδικασία αυτή. Γιατί επέλεξαν να προχωρήσουν και γιατί όχι. Πως ένιωσαν όταν μπορούσαν να κάνουν ένα βήμα και πως όταν δεν προχώρησαν.

Πόσο εύκολο ή δύσκολο είναι να μπεις στη θέση ενός άλλου.

Ποιοι νέοι έχουν λιγότερες ευκαιρίες και ας αναρωτηθούμε γιατί.

Ποια ευθύνη και ποια καθήκοντα έχουμε εμείς και ποια η κοινότητα και το κράτος απέναντι σε αυτούς τους ανθρώπους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΨΥΧΩΤΗ

Κάθε κάρτα παρουσιάζει την ιστορία ενός παιδιού που αντιμετωπίζεται στερεοτυπικά ως διαφορετικό. Υπάρχουν λίγα λόγια για το ποιος/ποια είναι και τι του/της αρέσει.

Εξηγείστε στα παιδιά ότι δε θα πρέπει να μιλήσουν μεταξύ τους καθ’ όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας. Το πιο δυνατό σημείο της άσκησης είναι η απόσταση που δημιουργείτε μεταξύ των παιδιών και η επίδραση που έχει αυτό στους συμμετέχοντες. Για να ενισχύσουμε αυτό το αποτέλεσμα είναι σημαντικό να

ζητήσουμε από τα παιδιά που συμμετέχουν να προσαρμοστούν όσο το δυνατόν περισσότερο στους ρόλους τους και να τους συγκρίνουν με την πραγματικότητα της δικής τους ζωής

Αν κάποιοι από τους συμμετέχοντες ανησυχούν αν κάνουν σωστά ή όχι την άσκηση, καθησυχάστε τους ότι δεν υπάρχει σωστό ή λάθος τρόπος. Σκοπός της άσκησης είναι να καταλάβουν τι πιστεύουν εκείνοι ότι το παιδί που αντιπροσωπεύουν μπορεί ή όχι να κάνει.

Όλα τα συναισθήματα είναι αποδεκτά. Ο ρόλος του εμψυχωτή δεν είναι να διορθώσει το συναίσθημα αλλά να βοηθήσει τα παιδιά να εκφραστούν.

ΠΡΟΣΟΧΗ μετά το πέρας της άσκησης, μαζέψτε τις κάρτες μια μια αναφέροντας το πραγματικό όνομα του κάθε παιδιού. Είναι πολύ σημαντικό να βεβαιωθείτε ότι όλα τα παιδιά έχουν βγει τελείως από το ρόλο που είχαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Για το λόγο αυτό φροντίστε να υπάρξει μια ευχάριστη άσκηση κλεισίματος.

Αλλάζοντας τον Κόσμο – Η φωνή μου έχει δύναμη

ΣΚΟΠΟΣ

Η εξοικείωση με έννοιες όπως η συμπερίληψη και η διαφορετικότητα, με έμφαση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

Μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου

Στα Εργαστήρια Δεξιοτήτων ή σε θεματική σε οποιοδήποτε μάθημα μπορούν να γίνουν αφιερώματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να προωθηθούν έννοιες όπως συμπερίληψη, αγκαλιάζοντας τη διαφορετικότητα.

Σε ομάδες 3-4 ατόμων

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Μια διδακτική ώρα - 45 λεπτά

ΜΕΣΑ - ΥΛΙΚΑ

Χαρτιά, χαρτόνια, μαρκαδόροι, μολύβια.

ΟΔΗΓΙΕΣ

Ας δημιουργήσουμε το δική μας Χάρτη Δικαιωμάτων

Κάποιες ιδέες:

Τι γνωρίζουμε για τα δικαιώματά μας;

Τι γνωρίζουμε για τους νόμους;

Ας καταγράφουμε τις ανάγκες μας για την ηλικία μας και το σχολείο μας

Ας οργανώσουμε ομαδικά ένα μανιφέστο και ας ορίσουμε το Δίκαιο της τάξης μας, που θα εποπτεύεται με άμεση δημοκρατία

Πως γίνεται να υιοθετήσουμε δικαιωματικές συμπεριφορές στο σχολείο, προστατεύοντας τους πιο ευάλωτους συμμαθητές μας.

Πως μπορούμε να ενεργοποιήσουμε τη διαμεσολάβηση στην τάξη με ενεργή συμμετοχή

Ας φτιάξουμε τα δικά μας συνθήματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Πως μπορούμε να δημοσιοποιούμε το Χάρτη μας στον τοπικό τύπο ή στα social media.

Ας συγκεντρωθούμε όλοι τώρα και ας συζητήσουμε.

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Πως αισθάνθηκαν κάνοντας την άσκηση αυτή. Θα ήθελαν να δημοσιοποιήσουν το Χάρτη των Δικαιωμάτων στο σχολείο ή την κοινότητα; Τι πιστεύουν ότι μπορεί ή πρέπει να αλλάξει για να λειτουργήσει η Χάρτα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΨΥΧΩΤΗ

Μπορεί να προταθεί συζήτηση σε ζευγάρια αντί για ομάδες.

Η βοήθεια του εμψυχωτή είναι να γίνουν πιο ξεκάθαρα στη διατύπωση τους τα δικαιώματα που αναφέρουν τα παιδιά. Φροντίζει επίσης να έχουν ακουστεί όλες οι απόψεις των παιδιών και ενθαρρύνει τη συμμετοχή εκείνων που είναι πιο ντροπαλοί.

Ο Μικρός Πρίγκιπας

ΣΚΟΠΟΣ

Να δοθεί η ευκαιρία να μιλήσουμε για τη διαφορετικότητα στην τάξη, με αφορμή αποσπάσματα του βιβλίου «ο Μικρός Πρίγκιπας».

ΥΛΙΚΑ

Αποσπάσματα από το βιβλίο Ο Μικρός Πρίγκιπας του Αντουάν ντε Σαιντ-Εξυπερύ σε φωτοτυπίες.

ΟΔΗΓΙΕΣ

Διαβάζουμε μεγαλόφωνα επιλεγμένα αποσπάσματα από το βιβλίο – καλό θα είναι να έχουμε μοιράσει το κείμενο σε φωτοτυπίες στα παιδιά. Επιλέγουμε το κείμενο σύμφωνα με το θέμα που έχουμε επιλέξει να συζητήσουμε. Ο Μικρός πρίγκιπας είναι ένα μοναχικό παιδί με πολλά χαρακτηριστικά του φάσματος του Αυτισμού. Αναλύοντας αποσπάσματα από το βιβλίο μπορούμε να συζητήσουμε πολλά θέματα που έχουν σχέση με τη διαφορετικότητα

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ για συζήτηση

Η καθαριότητα του πλανήτη του Μικρού Πρίγκιπα.

Η φροντίδα του τριαντάφυλλου.

Οι μικροί πλανήτες στο ταξίδι του.

Οι ιδιαίτεροι Πλανητάρχες που συναντά.

Ο πλανήτης του Φανοκόρου. Η επαναλαμβανομένη στερεοτυπική καθημερινότητά του με τις εντολές του ανάμματος του φάρου.

Το τριαντάφυλλό του είναι μοναδικό ή ένα απλό κοινό τριαντάφυλλο σαν χιλιάδες άλλα;

Συζήτηση για το νόημα της φιλίας.

Η συνειδητοποίηση της μοναξιάς του και η αναζήτηση νέων φίλων στη γη.

Συζήτηση με την αλεπού.

Τι σημαίνει «ημερώνω;»

Η προσμονή ενός ραντεβού.

Η τήρηση των υποσχέσεων.

Συζήτηση για τα λόγια της αλεπούς, για το νόημα της ευτυχίας του να έχεις ένα φίλο που περιμένεις να έρθει.

«Να το μυστικό μου. Είναι πολύ απλό: Μόνο με την καρδιά βλέπεις αληθινά. Την ουσία δεν τη βλέπουν τα μάτια».

«Ο χρόνος που έχασες για το τριαντάφυλλο σου είναι που το κάνει τόσο σημαντικό». Σημαντικό να καταλαβαίνουμε τον άλλον και να αφιερώνουμε ποιοτικό χρόνο.

«Είσαι υπεύθυνος για το τριαντάφυλλο σου...».

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Θα μπορούσε μετά τη ανάγνωση του βιβλίου να ακολουθήσει η άσκηση Φτιάχνω το δικό μου πλανήτη ή χώρα.

Φτιάχνω το δικό μου πλανήτη

ΣΚΟΠΟΣ

Να δώσουμε το χώρο στα παιδιά να φτιάξουν το δικό τους κόσμο και να τον παρουσιάσουν και να εκφραστούν ελεύθερα μέσα από αυτό.

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

Παιδιά 5ης-6ης Δημοτικού , Γυμνασίου και Λυκείου

Υλοποιείται σε ομάδες 4- 5 ατόμων

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Δύο διδακτικές ώρες - 90 λεπτά

ΥΛΙΚΑ – ΜΕΣΑ

Χαρτιά, μολύβια, ψαλίδια, κόλλες και χρώματα. Επίσης, περιοδικά και εικόνες που μπορούν να κόψουν τα παιδιά.

ΟΔΗΓΙΕΣ

Ας φανταστούμε μια χώρα ή ένα πλανήτη όπως ακριβώς θα τα θέλατε. Χωρίς περιορισμούς. Μια χώρα πού θα μπορούσε να συμπεριλάβει όλους και όλες.

Προσδιορίστε το μέρος της γης που βρίσκεται ή τον πλανήτη που ονειρεύεστε.

Περιγράψτε το διαφορετικό τρόπο ζωής στη χώρα ή στον πλανήτη αυτό.

Σχεδιάστε ή περιγράψτε πώς θα είναι τα κτήρια, οι δρόμοι, η φύση στη χώρα ή τον πλανήτη αυτό όσο καλύτερα μπορείτε.

Πως ζουν οι κάτοικοι του πλανήτη αυτού. Ποια είναι η καθημερινότητα τους, τι κανόνες έχουν;

Το όνομα της Χώρας ή του Πλανήτη σας είναι _____

Ας παρουσιάσει τώρα κάθε ομάδα τη χώρα ή τον πλανήτη του στην τάξη.

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Πως αισθάνθηκαν ζώντας για λίγο στον φανταστικό αυτό πλανήτη ή χώρα. Τι από όσα φαντάστηκαν θα ήθελαν να γίνει στη δική τους χώρα / πλανήτη; Πως τους φάνηκαν οι άλλες χώρες / πλανήτες; Βρήκαν στοιχεία που θα ήθελαν και στο δικό τους κόσμο;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΨΥΧΩΤΗ

Μετά την παρουσίαση του πλανήτη μπορεί να γίνει συνέντευξη από μέλη των άλλων ομάδων. Ενδεικτικά σας δίνουμε μερικές ερωτήσεις που θα μπορούσατε να προτείνετε στα παιδιά:

- Τι σου αρέσει εκεί;
- Γιατί περνάς καλά;
- Ποιοι είναι οι φίλοι σου;
- Πώς διασκεδάζεις;
- Έχεις βρει τη χαρά της ζωής;
- Τι σου λείπει από τη Γη;
- Νοιώθεις μοναξιά;
- Θέλεις να επιστρέψεις στη Γη;
- Βαριέσαι;
- Θέλεις κάτι άλλο;

Όλες οι δράσεις μπορούν να εμπλουτιστούν με υλικό για τη διαφορετικότητα, με εικόνες του Πλανήτη μας που πονάνε και θέλουν αλλαγή, από έκθεση εικαστικών κατασκευών και ζωγραφικής, από κολάζ, μουσικές, συνθέσεις , άρθρα ή ποιήματα

Τι παίρνω μαζί μου

ΣΚΟΠΟΣ

Κλείσιμο ομάδας

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

10 λεπτά

ΟΔΗΓΙΕΣ

Θα σταθούμε όλοι σε κύκλο πιασμένοι από τα χέρια. Κλείστε απαλά τα μάτια και πάρτε μερικές βαθιές εισπνοές. Ξαναδείτε με την φαντασία σας τη σημερινή συνάντηση και όλα όσα συνέβησαν.

Διαλέξτε κάτι που ήταν σημαντικό για σας, κάτι που μάθατε για τον εαυτό σας και που θα θέλατε να πάρετε μαζί σας φεύγοντας.

Όποτε είστε έτοιμοι, μπορείτε να ανοίξετε τα μάτια σας.

Ποιος θέλει να μοιραστεί τι διάλεξε;

Τελειώσαμε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΨΥΧΩΤΗ

Ενθαρρύνουμε όλα τα παιδιά να μιλήσουν και είμαστε βέβαιοι ότι όλοι έχουν επανέλθει πλήρως από τις προηγούμενες ασκήσεις.

Τα δώρα

ΣΚΟΠΟΣ

Κλείσιμο δραστηριότητας

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

10 λεπτά

ΥΛΙΚΑ

Μικρά κομματάκια χαρτόνι 15*15cm, χρώματα ή/και μαρκαδόρους, περιοδικά με εικόνες ψαλίδια, κόλλα.

ΟΔΗΓΙΕΣ

Ας ζωγραφίσουμε ένα συμβολικό δώρο για το παιδί του οποίου την ιστορία γνωρίσαμε. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ό,τι υλικά θέλουμε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΨΥΧΩΤΗ

Τα δώρα μπορούν να γίνουν ένα μεγάλο κολάζ και να κρεμαστεί στην τάξη

Αυτή η άσκηση είναι κατάλληλη για κλείσιμο, ιδίως σε μικρά παιδιά.

*Θα σας παρακαλούσαμε να μας στείλετε φωτογραφίες από το κολάζ αυτό αν το δημιουργήσετε με την τάξη σας.

Ο Καραβοκύρης

ΣΚΟΠΟΣ

Κλείσιμο ομάδας.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

10 λεπτά

ΥΛΙΚΑ

1 μεγάλο χοντρό κορδόνι ή σκοινί ή πάνινο κουβάρι 5-10 μέτρα.

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

Παιδιά όλων των ηλικιών, αλλά και ενήλικες. Παίζουν ως 10 ζευγάρια

ΟΔΗΓΙΕΣ

Απλώνουμε το σκοινί στο πάτωμα και πιάνει την άκρη του ο εμψυχωτής, ενώ τα ζευγάρια τοποθετούνται στην εσωτερική και εξωτερική πλευρά κρατώντας το σκοινί ανάμεσά τους, ο ένας με το δεξί και ο άλλος με το αριστερό χέρι. Πιάνονται δηλαδή όλοι από το σκοινί έτσι ώστε να σχηματίσουν μια στοιχισμένη σειρά με δυάδες από τη μια και από την άλλη πλευρά του σκοινιού. Ο εμψυχωτής είναι ο οδηγός/καπετάνιος και κρατάει την άκρη ώστε να δίνει εντολές και να καθοδηγεί.

Είμαστε όλοι μέλη σε ένα καράβι που ταξιδεύει. Όποτε ο εμψυχωτής δίνει εντολές για κοινές κινήσεις, τα μέλη του πληρώματος το εκτελούν με το ελεύθερο χέρι τους.

Φτιάχνεται ένα μικρό σενάριο ανάλογα με το τι θέλουμε να επιτύχουμε (δέσιμο ομάδας, μήνυμα με κοινούς στόχους, μια ιστορία με καλό τέλος κλπ).

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Είμαστε έτοιμοι!

Πάμε λοιπόν καλό μου πλήρωμα! Για να πετύχουμε το στόχο μας πρέπει όλοι να ακολουθούμε τους κανόνες του καραβιού μας.

Εμπρός λοιπόν ρυθμικά κουπί.

Όλοι μαζί μια κίνηση για να κινηθούμε και να μη βουλιάξουμε Ει χοπ, έι χόπ!

Μέσα στην ιστορία μας προσθέτουμε διαδρομές, καταιγίδες, κύματα, υφάλους, στοιχεία της φύσης, πουλιά και ψάρια στο διάβα μας και ό,τι άλλο θέλουμε. Εμπόδια κάθε λογής που τα ξεπερνάμε για να πιάσουμε στεριά, επειδή σαν καλοί καπετάνιοι όλοι μαζί προσπαθήσαμε. Κινούμαστε στο χώρο κινώντας το καράβι με το σκοινί και κάνοντας με το ελεύθερο χέρι ή με τα πόδια τις κινήσεις που κάνει ο εμψυχωτής

Να ένα μεγάλο κύμα, ψηλά τα χέρια,

Ω ένας γλάρος βουτάει στο νερό, βουτά με και εμείς.

Ένας μεγάλος ύφαλος που πρέπει να τον περάσουμε πολύ προσεκτικά.

Στο τέλος βρισκόμαστε στο λιμάνι μας, στον προορισμό μας μετά από την μικρή μας περιπέτεια και πανηγυρίζουμε το ταξίδι μας.

Παράρτημα 7

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οι οργανώσεις που σας προτείνουμε μπορούν να σας δώσουν πολλές πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο που μπορείτε να μιλήσετε στα παιδιά για τη συγκεκριμένη διαφορετικότητα.

Σχετικά με τις αισθητηριακές αναπηρίες:

ΦΑΡΟΣ ΤΥΦΛΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΥΦΛΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΥΦΛΩΝ

ΔΙΑΒΑΖΩ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ

ΑΜΥΜΩΝΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΩΦΩΝ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΚΩΦΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σχετικά με τις αναπτυξιακές διαταραχές και μαθησιακές δυσκολίες:

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

AUTISMAP

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΥΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΔΥΣΛΕΞΙΑ & ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΕΛΛΕΙΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΟΥ DOWN ΕΛΛΑΔΟΣ

ΗΛΙΑΧΤΙΔΑ

i-paidi

Σχετικά με τις σωματικές αναπηρίες:

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΠΛΗΓΙΚΩΝ: ΠΑ.Σ.ΠΑ.

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΑΡΑΠΛΗΓΙΚΩΝ & ΚΙΝΗΤΙΚΑ ΑΝΑΠΗΡΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ & ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ "ΗΡΟΔΙΚΟΣ"

LITTLE PEOPLE OF AMERICA

Σχετικά με την ψυχική υγεία:

Πρώτος Ελληνικός Σύλλογος Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία

ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΙΚΕΛΟΣ

Σχετικά με την ασθένεια του Καρκίνου:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ ΚΑΡΚΙΝΟΠΑΘΩΝ

Σχετικά με την υποστήριξη μονογονεϊκών οικογενειών και παιδιών:

ΒΕΝΙΑΜΙΝ

ΜΑΖΙ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΡΙΖΕΣ ΑΜΚΕ

ΕΛΠΩ

Σχετικά με τα Ρομά άτομα και τα άτομα με προσφυγική-μεταναστευτική εμπειρία:

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΡΟΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΥΜ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ANASA CULTURAL CENTER

ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΑΣΣΥΡΙΩΝ

Σχετικά με τις ΛΟΑΤΚΙ οικογένειες:

GAY PARENTS TO BE

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ

ΠΟΛΥΧΡΩΜΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ORLANDO LGBT

Σχετικά με τον διαβήτη:

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΑΓΩΝΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΔΙΑΒΗΤΗ

ΓΛΥΚΟΣ ΠΛΑΝΗΤΗΣ

Σχετικά την εικόνα σώματος και διατροφικές διαταραχές:

ΚΕΝΤΡΟ ΗΜΕΡΑΣ ΑΝΑΣΑ

THE BODY POSITIVE

Βιβλιογραφία

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2024). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT

Ευρωπαϊκή Ένωση. Στόχοι και Αξίες (2024). https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_el

Αρχοντάκη Ζ., Φιλίππου Δ, 205 βιωματικές ασκήσεις για εμψύχωση ομάδων Εκδ. Καστανιώτης.

Φιλίππου Δ., Καραντανά Π., Ιστορίες για να ονειρεύεσαι … Παιχνίδια για να μεγαλώνεις, Εκδ. Καστανιώτης.

Τριλίβα Σ., Αναγνωστοπούλου Τ., Χατζηνικολάου Σ., Ούτε καλύτερος, ούτε χειρότερος, απλά διαφορετικός! Εκδ. Gutenberg.

Goleman D., Η συναισθηματική νοημοσύνη, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

Saint-Exupery A., Ο μικρός Πρίγκιπας, Εκδ. Πατάκης.

Mindel A. Μέσα στη Φωτιά Μετασχηματισμός Μεγάλων Ομάδων Αξιοποιώντας τις Συγκρούσεις και τη Διαφορετικότητα Εκδ. Γραφές.

Λιβανίου Ε. Μαθησιακές δυσκολίες και προβλήματα συμπεριφοράς στην κανονική τάξη Εκδ. Κέδρος.

Ντέιβις Ρ. Μπράουν Ε. Το Χάρισμα της Δυσλεξίας Εκδ. Καστανιώτη

Μάρκου Σ. Δυσλεξία, Αριστεροχειρία, Κινητική, Αδεξιότητα, Υπερκινητικότα, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

Caffier N., Panien C. Η Ανάπτυξη του τυφλού παιδιού από 0 έως 3 ετών - Από τις θεωρητικές προσεγγίσεις στην πράξη Εκδ. Αμυμώνη - Καλειδοσκόπιο.

Baum H., Μ' αυτόν εγώ δεν παίζω! Εκδ. Θυμάρι.

Παράρτημα 2

Είμαι η Χριστίνα και είμαι 15 χρονών. Αγαπώ πολύ τους δύο μπαμπάδες μου και τη γάτα μας. Είμαστε μια διαφορετική οικογένεια. Μου αρέσει να ταξιδεύω και θέλω να γίνω πιλότος.

Με λένε Σοφία και είμαι 9 ετών. Οι γονείς μου με υιοθέτησαν οταν ήμουν μωρό. Μου αρέσει η ζωγραφική και ο χορός ονειρεύομαι να γυρίσω τον κόσμο.

Είμαι η Μαρίνα, και είμαι 10 ετών. Έχω νανισμό και δεν θα ψηλώσω σαν τα άλλα παιδιά, η μαμά μου λέει οτι είμαι όμορφη και δεν πειράζει που είμαι διαφορετική.

Με λένε Γεωργία και είμαι 16 ετών. Μερικές φορές περισσότερο αγόρι. Συχνά ακούω σχόλια για το ντύσιμο και το χρώμα των μαλλιών μου.

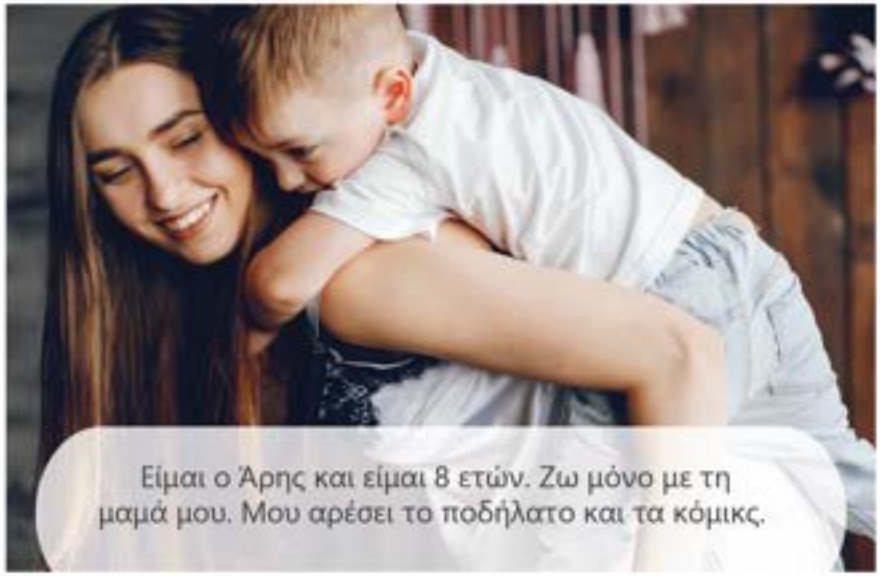

Είμαι ο Άρης και είμαι 8 ετών. Ζω μόνο με τη μαμά μου. Μου αρέσει το ποδήλατο και τα κόμικς.

Είμαι ο Αλέξανδρος και είμαι 9 χρονών μου αρέσει να μαγειρεύω και να φτιάχνω φανταστικά σενάρια. Δυσκολεύομαι να βρω ρούχα δεν μπορώ να ντύνομαι σαν τα άλλα παιδιά.

Ονομάζομαι Θοδωρής, είμαι 8 ετών και έχω διαβήτη τύπου Ι. Τρελαίνομαι για γλυκά, αλλά πρέπει να προσέχω τι τρώω.

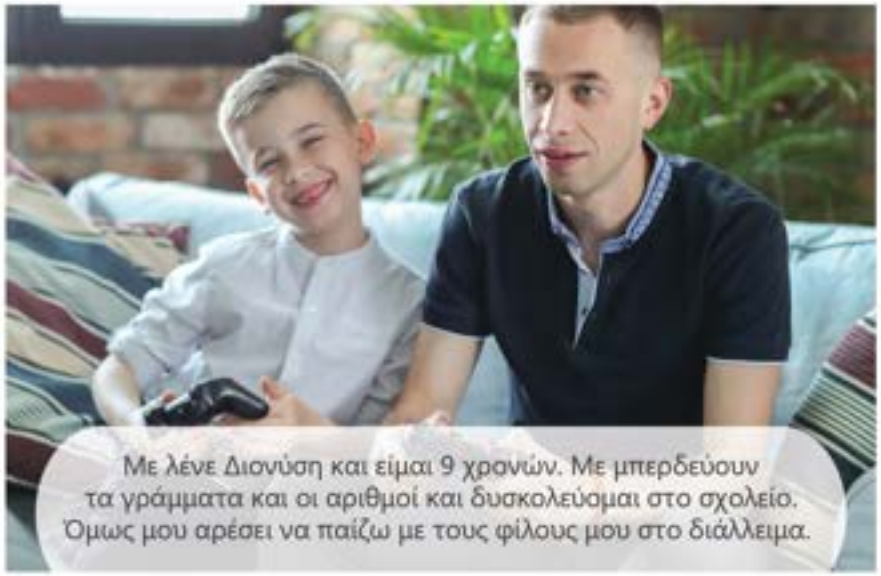

Με λένε Διονύση και είμαι 9 χρονών. Με μπερδεύουν τα γράμματα και οι αριθμοί και δυσκολεύομαι στο σχολείο. Όμως μου αρέσει να παίζω με τους φίλους μου στο διάλλειμα.

Με λένε Σταύρο, είμαι 13 ετών και ζω σε μια «στέγη» με άλλα παιδιά. Μου αρέσει να παίζω επιτραπέζια και ποδόσφαιρο με τα παιδιά που μένουμε μαζί.

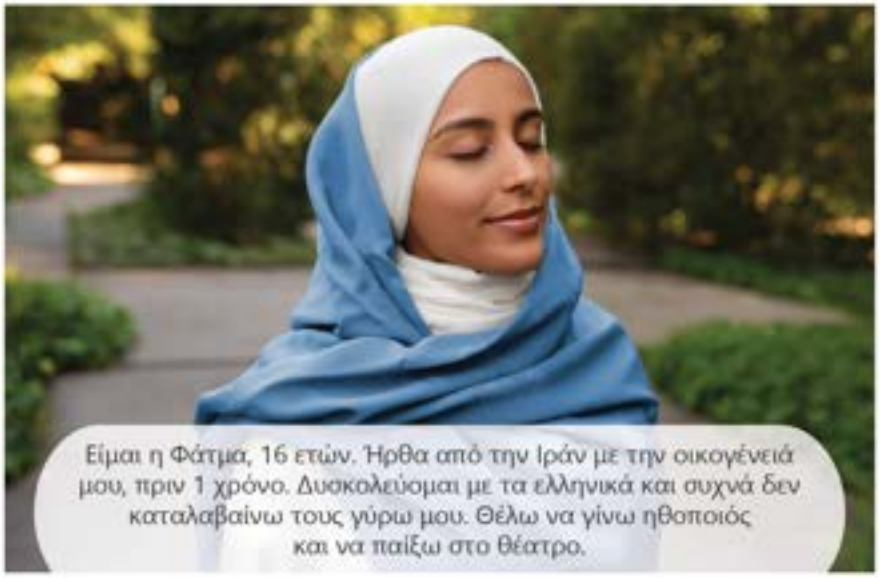

Είμαι η Φάτμα, 16 ετών. Ήρθα από την Ιράν με την οικογένειά μου, πριν 1 χρόνο. Δυσκολεύομαι με τα ελληνικά και συχνά δεν καταλαβαίνω τους γύρω μου. Θέλω να γίνω ηθοποιός και να παίξω στο θέατρο.

Είμαι ο Κέβιν και είμαι 7 ετών. Ήρθα στην Ελλάδα από την Γκάνα με την οικογένεια μου. Μου αρέσει να τρέχω και θέλω να γίνω αθλητής.

Το όνομα μου είναι Γιούλια, ήρθαμε με τον αδελφό μου στην Ελλάδα από την Ουκρανία. Προσπαθώ να μάθω ελληνικά και όταν μεγαλώσω θέλω να γίνω πρωθυπουργός για να σταματήσω τους πολέμους.

Είμαι η Θάλεια και είμαι 6 χρονών. Μένω με τη γιαγιά και τον παππού μου εδώ και τρια χρόνια, γιατί οι γονείς μου δεν ζουν πια. Όταν μεγαλώσω θέλω να γίνω δασκάλα σαν τη μαμά μου.

Με λένε Μαρία και είμαι 9 χρονών. Πριν από ένα χρόνο διαγνώστηκα με καρκίνο στο αίμα και κάνω χημειοθεραπείες. Μου έχει λείψει να βλέπω τις φίλες μου.

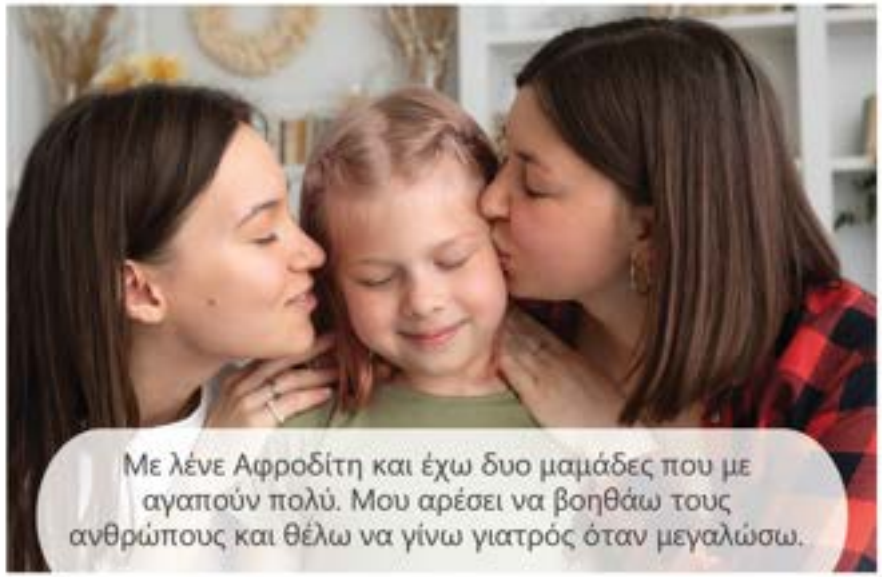

Με λένε Αφροδίτη και έχω δυο μαμάδες που με αγαπούν πολύ. Μου αρέσει να βοηθάω τους ανθρώπους και θέλω να γίνω γιατρός όταν μεγαλώσω.

Το όνομα μου είναι Φανή και ζω με τον μπαμπά μου, γιατί η μαμά μου δεν υπάρχει πια. Μου αρέσει να κάνω πατινάζ και θέλω να γίνω αρχαιολόγος.

Με φωνάζουν Νέλα, είμαι 10 χρονών και είμαι από την Αλβανία. Τα αγαπημένα μου μαθήματα είναι η ιστορία και η λογοτεχνία και θέλω να γίνω δικηγόρος.

Είμαι η Αναστασία και είμαι 9 ετών. Δεν θέλω να με αγγίζουν και δεν μπορώ να σε κοιτάω στα μάτια. Συχνά οι γύρω μου δεν καταλαβαίνουν πως αντιδρώ ή σκέφτομαι.

Με λένε Αλέξανδρο, είμαι 11 χρονών και δεν ακούω. Λατρεύω τις βόλτες στη φύση και το κουκλοθέατρο.

Είμαι ο Γρηγόρης και είμαι 8 χρονών. Ο μπαμπάς μου είναι απο το Μπουρουντί και η μαμά μου απο την Ελλάδα. Μου αρέσει να κάνω βόλτες με τα αδέλφια μου και να διαβάζω.

Με λένε Χρύσα και είμαι 7 ετών. Έχω πολύ ενέργεια θέλω να τρέχω και να παίζω. Όλοι μου λένε να κάτσω ήσυχα αλλά εγώ δυσκολεύομαι να κάθομαι σε μια θέση πολύ ώρα.

Είμαι ο Κώστας και είμαι 7 χρονών. Έχασα το πόδι μου και φοράω πια προσθετικό. Μου αρέσει η γυμναστική και να τραβάω φωτογραφίες.

Με λένε Χρήστο και είμαι 12 ετών. Παρ'όλο που αγαπάω πολύ τους φίλους μου, συχνά έχω την ανάγκη να μένω μόνος.

Με λένε Βάσω και είμαι 9 χρονών. Είμαι χαρούμενη και γελαστή. Το πρόσωπό μου είναι διαφορετικό απο των υπολοίπων. Θέλω να έχω πολλούς φίλους και μου αρέσει να αγκαλιάζω όλο το κόσμο.

Είμαι ο Βασίλης, 12 ετών. Γεννήθηκα με αναπηρία
στα πόδια και κινούμαι με αναπηρικό αμαξίδιο.
Είμαι πολύ κοινωνικός και εξωστρεφής.

Είμαι η Ελένη, 8 ετών και γεννήθηκα χωρίς να βλέπω.
Διαβάζω με τα χέρια, μου αρέσουν
τα παραμύθια και να ακούω μουσική.

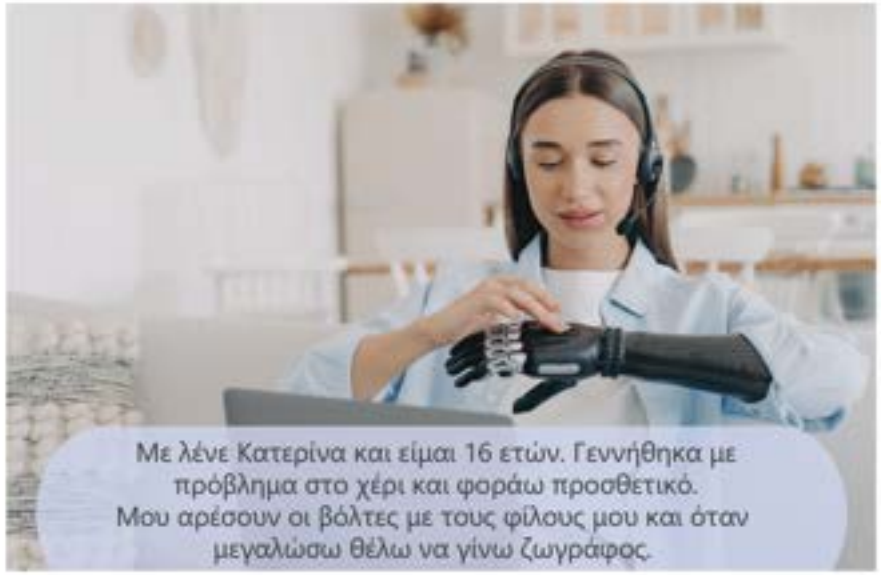
Με λένε Κατερίνα και είμαι 16 ετών. Γεννήθηκα με
πρόβλημα στο χέρι και φοράω προσθετικό.
Μου αρέσουν οι βόλτες με τους φίλους μου και όταν
μεγαλώσω θέλω να γίνω ζωγράφος.

Δικτύου
για τους Ελλάνες

ΙΔΡΥΜΑ
ΜΠΟΔΟΣΑΚΗ
NGO